

ФОРМИРАНЕ И ВЛИЯНИЯ ВЪРХУ КОНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В ЛАТИНСКА АМЕРИКА

Габриела Николова¹

ВЪВЕДЕНИЕ

Първият въпрос, който възниква е защо Латинска Америка трябва да поеме по пътя на демокрацията, а не на псевдodemокрацията, която съществува в момента в тази част на земното кълбо.

Според Робърт Дал в неговия труд „За демокрацията“ именно демокрацията е тази, която води до следните резултати:

1. Избягване на тиранията,
2. Основни права,
3. Обща свобода,
4. Самоопределение,
5. Морална автономия,
6. Човешко развитие,
7. Защита на основни лични интереси,
8. Политическо равенство,
9. Стремение към мир,
10. Просперитет.

Демокрацията помага да се избегне управлението на жестоки и зли автократи, това е може би най-фундаменталният и постоянен проблем в политиката – автократичното управление. Тя гарантира на гражданите редица основни човешки права, които недемократичните системи не гарантират и не могат да гарантират. Гражданите трябва да бъдат третирани като политически равни, принципа за политическото равенство оправдан въз основа на морала, благоразумието и приемливостта. За да функционира успешно една демократична система тя се нуждае от всеобща граждански права, свобода на словото, алтернативни и независими източници на информация, независими сдружения, честни свободни и често провеждани избори, изборно определени представители. При всички тези предимства демокрацията за повечето от нас е далеч по-добър залог от която и да било нейна алтернатива.²

Но тук възниква и въпроса защо въпреки това Латинска Америка поема в различна посока от демокрацията в повечето развити страни. Отговорът на този въпрос се открива както в историческия процес на континента, така и в обществото чийто демократични основи не са така дълбоко вкоренени така както в повечето демократични общества. Статията на професор Мигел Скор „Constitutionalism through the looking glass of Latin America“³ изследва защо конституционализма в Латинска Америка поема по различен път от този в САЩ. Веднага след независимостта, конституциите са възприети от Новия свят, за да преведат в изпълнение действащите републикански правителства. Все още конституционализма в Латинска Америка води до диктатура, докато конституционализма в САЩ води до републиканско управление.

¹ Бакалавър завършил програмата Политически науки на НБУ.

² Робърт Дал, „За демокрацията“, София, Обсидиан, 1999 г.

³ Miguel Schor, „Constitutionalism through the looking glass of Latin America“ – лекция проведена на конференция на правното общество в Лас Вегас през 1995 г.

Традиционният отговор на този въпрос е, че конституцията в САЩ е била гарантирана, защото законите са независими от политиката, докато конституциите в Латинска Америка не са били гарантирани, защото законите са подчинени на политиката. Традиционно поставения отговор е, че „лекарството“ за несигурната конституционна обстановка в Латинска Америка е умелото създаване на независими съдилища.

Професор Скор доказва в „Thinking of Law in Latin America“, че традиционната гледна точка отдава голямо значение на независимият съд, който е в основата на работещата конституция, докато игнорира ролята на „Ние хората“. Конституциите стават гарант срещу политическото посегателство, когато гражданите искат да се мобилизират в името на основните правила на играта. Ключът на успешният конституционализъм лежи не върху разделението на законите и политиката, а в разделението на конституционната от обикновената политика. Конституциите биват гарантирани ,когато гражданите споделят вярата, че конституционната промяна изисква по-висока степен на консенсус, отколкото промяната на обикновената политика. Такива вярвания са сформирани, когато формиралите се социални движения се надигат, за да търсят действащи права.

Изводът от това как конституциите стават гарантирани е важен, особено когато новите демокрации по целия свят се борят с проблема за създаващия се ред. Историческият опит на Латинска Америка ни учи, че демокрациите не могат да бъдат установени, освен ако конституционализма няма дълбоки социални корени. Конституциите трябва да бъдат конструирани върху социалните движения, които търсят действащи права, ако новите демокрации искат да продължат своето съществуване.

САЩ и народите от Латинска Америка стават независими в края на XVIII и началото на XIX век. Движенията за независимост в двете Америки са мотивирани от подобни идеологически събития и като последствие конституциите се оформят в Америките, за да заздравят победата на либерализма. Въпреки че конституциите и в двете Америки са моделирани да установят републиканско управление, САЩ истински се наслаждава на различния политически изход, който избират народите от Латинска Америка. Тезата на Скор изследва защо установяването на конституцията води до републиканско управление в САЩ, докато основаването на конституциите в Латинска Америка води до олигархия и диктатури за много от регионите.

Отговорът на този въпрос лежи върху историческия процес, поради който конституциите стават гарантирани, за да печелят политическата подкрепа, от която се нуждаят, за да устоят на политическите удари. Изводът от това как конституциите стават гарантирани се прави като се вземе предвид и съвременна Латинска Америка, която претърпява дълбоки промени, които са запалени от разрушаването на авторитарните режими в региона в последните десетилетия на XX век.

Въпреки че политиката в Латинска Америка се демократизира съществуват дълбоки притеснения относно количеството на демократичното управление в региона. Президентите се избират чрез избори, но често действат и приличат много на диктатори или паудилюси от XIX век. Изборите са успешни, но властта не е ограничена от конституциите. Сериозността в неуспеха да се гарантират конституционните права не може да бъде преоценен. Легитимността на демокрацията се опира върху закон и върху споразумението за установяване на закони, които да ограничат властта на лидерите. Ако демокрацията не успее да институционализира основните правила, подкрепата за демокрацията ще намалее значително.

В Латинска Америка не е постигнато споразумение относно институционализирането на фундаменталните правила на играта. Конституционното право в Латинска Америка, което официално трябва да ограничи политическата власт постъпва твърде различно от конституционното право в САЩ, защото в САЩ със забележителна лекота може да бъде сменена или променена конституционната система. Изборите се превръщат в път към властта, но те не гарантират стабилност, което показва и броят президенти свалени от власт преди да изтекат мандатите им. Веднъж стъпили във власт, президентите разбират, че конституциите правят много малко относно контрола и баланса.⁴ Например, на бившият президент на Мексико Ернесто Зедийо му отнема един месец да промени конституцията толкова, колкото да промени основния начин, по който Върховният Мексикански Съд упражнява конституционния съдебен преглед. Президентът на Венецуела Уго Чавес в своята президентска клетва през 1998г. обещава да промени действащата конституция. Той

⁴ Miguel Schor, „Thinking of Law in Latin America“, лекция изнесена пред правния факултет в Харвард на 4 март 2005 г.

затвърждава още повече своята власт като използва конституционната конвенция, за да провъзгласи нова конституция през 1999г. Бившият президент на Перу Алберто Фухимори добива по-голяма популярност, когато обвинява част от неговото собствено правителство в това, че правосъдието е корумпирано. Той уволнява трима съдии, които гласуват в подкрепа на конституционната забрана срещу президентска кандидатура за трети мандат. Бившият президент на Аржентина Карлос Саул Менем нарежда на Върховния съд, заедно със своите колеги, които подкрепят неговия указ, да законодателствува както президента пожелае без да е получил одобрение от Конгреса. Президентът на Еквадор Лусио Гутиерез е свален от поста си, заради неговото решение да разпусне Върховния съд, който застава зад неговите политически опоненти, което води до широко разпространена неправда. "Леснотата, с която конституцията може да бъде променена или сменена е подсилена от широко разпространеното недоверие, което съществува в Латинска Америка."

Опитът на Латинска Америка с конституциите показва, че демокрацията идва с повече от един привкус. В единия край на спектъра са консолидираните или либерални демокрации, които имат едновременно вертикална и хоризонтална политика. Консолидираните демокрации провеждат избори, които водят до вертикална политика, закони и конституции, които водят до механизмите, които използват сложната плетеница от актьори, за да осигурят хоризонтална политика. Избраните лидери не знаят цената, която трябва да платят при изхода на политическия дебат, защото диспутите са свързани от относително установени правила. На другия край на спектъра стоят демокрации, където лидерите се избират, но конституциите ограничават тяхната власт. Избраните лидери знаят цената на изхода на диспута, защото правилата могат да бъдат пренебрегнати или променени по средата на диспута.

Според проф Дал, решителната стъпка за консолидиране на демокрацията настъпва, когато се делегира власт на група от хора върху поредица от правила. За да работи една демокрация, гражданите трябва да поддържат конституцията срещу нападки от страна на избраните лидери. Демократичните промени, които настъпват, когато гражданите подкрепят изборите, не означава непременно, че те подкрепят конституционните ограничения на властта, която упражняват политическите.

Хоризонталната политика се появява по същото време, по което се появява вертикалната. Процесът, при който се появява хоризонталната политика така че конституциите да станат официално гарантирани, не е много добре разбран. Конституционното право в Латинска Америка дава почти сюрреална представа, затова как конституциите не въвеждат точния път, по който се разпределя властта. Винаги съществува разлика между писаното право и правото на практика, но тази пропаст между двете права е много по-голяма в Латинска Америка, отколкото тази в САЩ. Във въведението на книгата на Карст и Росен "Law and Development in Latin America: A case book", авторите предполагат, че размерите на тази пропаст се определят от испанската и португалска поговорка: "За нашите приятели, всичко; за непознатите, нищо; а за нашите врагове, законът!"⁵. Антропологът Роберто да Мата спори, че социалната йерархия в Бразилия дава по точна представа за разпределението на властта, отколкото дава законът. По-добре, отколкото по право на закона. Латинска Америка претърпява т.нар. "(не)правила на закона"⁶.

Като имаме предвид официално действащите конституционните правила в Латинска Америка, бихме могли да твърдим, че конституциите стават гарантирани срещу политически нападки като се изследват три взаимно свързани пъзела.

Първият, засяга защо американската конституция ограничава политическата власт. За да разберем защо хоризонталната политика не се появила в Латинска Америка, трябва да разберем защо американската конституция ограничава политическата власт. Има два взаимно свързани отговора на този въпрос. Конвенционалният принцип на конституционализма казва, конституциите стават гарантирани само ако те действат като субекти на правото. Това е само ако конституционното право се опира върху „неутрални принципи“ дали ще бъдат приети от другите политически актьори. Проблемът, който възниква от конвенционалния принцип е, че той бърка края на дългия исторически процес със самия процес. Конституцията не е легитимна, защото Върховният Съд сега притежава пълномощието да установява правила, които останалите политически актьори обикновено приемат, защото конституцията печели широко социално одобрение в проблемния исторически процес.

⁵ Keneth L. Karst & Keith S. Rosenn "Law and Development in Latin America: A case book" Law & Society 60 (1976)

⁶ Roberto Da Matta "Carnivals Rogues and Heroes: An Interpretation of the Brazilian Dilemma" Vol.187 No.88 (1991)

Другият принцип в американския конституционализъм е реалистичният. Той казва, че тайната на успеха на американската конституция се опира не в разпространеното разбиране, че конституционното право трябва да е отделено от политиката, на което почива предишния принцип, върху неополитически неутрални такива, а върху разпространеното разбиране, че конституционната политика се провежда по различни правила, за разлика от обикновената. Американският конституционализъм се опира на широко разпространеното социално разбиране, че промяната на конституцията води до по-голям политически дебат и гражданска мобилизация, отколкото води промяната в обикновените закони. С извеждане на лозунга „Ние хората“ се връщаме отново към историята за конституцията, реалистичният принцип правилно фокусира вниманието върху това как конституциите са социално изградени през времето. Конституционната инициатива, както Джон Фин отбелязва, е усилието да се създаде един точно определен тип на политическо общество, конституционна демокрация, която може да оцелее въпреки подкупващото влияние на времето и съдбата”.⁷

Вторият пъзел изследва защо политики с подобни конституции, понякога имат различни правителства. Новите независими нации в Латинска Америка са възприели конституции, които формално приличат на конституцията на САЩ, но според някои от споменатите автори все още резултата в Латинска Америка не е пълната демокрация, а понякога почти олигархия или диктатура. Научният консенсус е, че конституциите действат различно в Латинска Америка отколкото тази в САЩ, защото са изградени върху различна социална почва, която е била враждебна за демокрацията. Законите не са просто рефлекс на по-голямата социална, икономическа, политическа и културна обстановка, в която са поставени. Пропастта между писаните конституции и политическата реалност в региона не е просто резултат на различните условия, които съществува между Латинска Америка и САЩ по времето на независимостта. Пропастта е също резултат от това как конституциите са социално изградени. Елитите или тези, които оформят конституциите на Латинска Америка са вярвали, че икономическото развитие ще се осъществи преди масите да бъдат допуснати да участват в демокрацията.

Като последицие от това, елитите избират по податливи конституции. Решението да се направят по-меки конституции повишава властта на елита като управляващи, които знаят предварително резултатите на всеки политически ход, но излиза на план на всяка цена да се направи промяна, за да може да се консолидира демокрацията. Имало е значителна причина за гражданите да станат обвързани с правилата, които по повеля на техните управляващи можели да ги променят. Конституциите в Латинска Америка не са гарантирани тъй като политическите лидери не се страхуват от гражданска мобилизация, когато основните правила на играта са нарушени.

Третият пъзел разглежда въпроса защо се оказва толкова трудно да се гарантират конституциите в Латинска Америка. Официалните правила на играта е трябвало да бъдат меки, ако елитите искат да запазят своята власт, но последицията, както дава предположение президента Мадисън, се оказват трагични⁸. Както споменахме, всяка промяна на политическите лидери означава, че основните правила на играта могат да бъдат променени с приемането на новата конституция. Явният брой на конституциите приети в Латинска Америка стоят безмълвни свидетели пред правилността на неправилното допускане на президентите и диктаторите до властта.

Логиката на приемане на конституционния цикъл може само да бъде нарушен ако властта премине от елита към закона. Според Фин, това на свой ред може да стане само ако конституционната политика бъде разделена от обикновената политика. Обществата почват да разбират, че конституциите ще бъдат трудно променени, ако обществените движения се надигнат, за да търсят действащите си права. Опитът на САЩ ни учи, че правата стават гарантирани, когато печелят превърженици. Опитът на Латинска Америка от друга страна ни учи, че без дълбока социална основа, конституциите не могат нито да ограничат властта, нито да устоят на теста на времето.

⁷ John Finn "The Civic Constitution Some Preliminaries in Constitutional Politics: Essays on Constitution Making, Maintenance and Change" (Sotirios Barber & Robert George eds. 2001)

⁸ Madison (четвъртият президент на САЩ), наричат го баща на американската Конституцията. Застъпник на идеята за силна централна власт и двукамарен парламент. Мадисън работи заедно с А. Хамилтън и Джон Джей върху създаването на „Федералистките документи“, които се считат и до днес за най-убедителните коментари върху Конституцията на САЩ. Той успешно представя първата поправка към конституцията известна като „Закон за правата“ („Bill of rights“).

1. ПРИНЦИПИ

В САЩ почти не съществува политически въпрос, който рано или късно да бъде решен като юридически въпрос. От това следва и задължението, под което партиите се самоопределят в дневната политическа полемика, като заемат идеите и езика на правосъдието. По този начин юридическият език в известен смисъл се превръща в народен език; духът на адвоката създаден в университетите и съдилищата, по тази причина, се разпространява малко по-малко извън неговия предел: и така този език се разпространява в цялото общество дори и в най-нисшите слоеве и хората като цяло придобиват част от навиките и вкусовете на висшата магистратура.

Разпространяването на демокрацията по цял свят води до дълбоко въздействие върху познанието на цялото общество, когато сравнителният конституционализъм става важна сфера на изследване. Може би по важното е че това може да помогне за отдалечаване на конституционната теория от ограниченото схващане за нормативните граници на законодателството и да повдигне важни въпроси, каквато е ролята, която играят конституциите в поддържането на демокрацията. По целият свят новите демокрации се мъчат да засилят работата на народните висши съдилища като правят усилия да гарантират конституциите, но не е ясно дали и как тези конституции ще съберат нужната политическа подкрепа, от която се нуждаят за успешното ограничаване на властта.

Изследването на Алексис дьо Токвил засяга промяната в отношението на гражданите, която е нужна като необходимо условие, за да може успешният конституционализъм в САЩ да докаже, че е много по-лесно да се изберат лидери, отколкото да се създаде една работеща конституция⁹.

За да намерим отговора на този въпрос най-добре е да се вгледаме в американския опит, защото САЩ имат успешна демокрация повече от два века.

Както професор Грифин казва в книгата си „Американският конституционализъм“ американският конституционализъм е „отличителна политическа практика, която заслужава по-задълбочено изследване от колкото до сега“. Има две сравнителни точки, които карат американската конституция да работи.

Първата гласи, че конституциите имат легитимното право нужно да капсулират политическа власт само ако конституциите действат като субекти на правото и следователно, конституционализмът лежи върху разпространеното разбиране че политиката е отделена от правото.¹⁰ Тази гледна точка съответства с традиционното ни разбиране за ролята на конституцията в американската демокрация.

Слабото на място конвенционалната гледна точка, е че приема, че съдилищата са способни да играят ключова роля в поставяне на ограничение върху политическата власт, защото гражданите смятат, че конституцията трябва да се третира като закон. Изключителността, с която американската конституция работи е поради факта, че САЩ е едно либерално общество със споделени ценности, които са дълбоко внедрени в цялата американска общност, но според Скор това не дава точна представа за политическите практики които съставят американският конституционализъм. Реалността на американската политика е такава, че гражданите не се активизират ако конституционната поддръжка е главно в ръцете на съдилищата и са много повече обвързани с конституционния дискурс.

Реалистичният принцип на конституционализма, води до по-различен и по-добър анализ на политическите практики, които заздравяват американския конституционализъм, защото на преден план са хората. Също така дава по-добро обяснение на това как различната политика и култура могат еднакво добре да приемат конституционната демокрация, защото фокуса е върху политическите практики, които заздравяват конституционализма, отколкото фокуса върху правото на конституцията.

⁹ Alexis de Tocqueville „Демокрацията в Америка“ (Harvey C. Mansfield & Delba Winthrop eds. & trans., University of Chicago Press, 2000) (1835)

¹⁰ Stephen Griffin „Constitutionalism in the United States: From Theory to Politics in Responding to Imperfection“ & „The Theory and Practice of Constitutional Amendment“ (Sanford Levinson, 1995)

Конвенционалният принцип на конституционализма

Теорията за конвенционалния принцип на конституционализма се изгражда върху две смели предположения:

(1) Успешното учредяване на американския конституционализъм се дължи на благоприятните обстоятелства в американската история.

(2) Конституцията е официалния двигател, който поддържа американската демокрация във времето.

Според Стивън Грифин останалото се гради върху това, че САЩ се радва на социалните условия които правят възможна демократичната революция, която води до обявяването на конституцията. Последното доказва, че ключа за успешната американска демокрация през тези повече от два века е легитимността на Конституцията, което на свои ред почива върху границата, която се поддържа между правото и политиката. Ключов актьор в тази американска драма е законодателството. Конституциите пазят демокрацията като създават система на контрол и баланс, които се поддържат във времето от съда. Съдът играе ключова роля в поддържането на конституцията, докато задачата за измененията на конституцията е изцяло в компетенцията на политиката. Измененията са средството използвано, за да се променят тези основни документи и да приспособят техните структури към постоянно развиващи се социални, икономически и политически съпоставки. Конвенционалният принцип, на кратко, подчертава острото разграничаване между правото и политиката и дава на съдилищата, главно на Върховния съд на САЩ основната роля в поддържане жива Конституцията през времето.

Ричард С. Кей в "Американския конституционализъм" дава едно добро обяснение на конвенционалното разбиране за конституционализма. Той определя конституционализма като „вяра... хората се уповават в силата на думите които са написани върху официалния документ, за да запази реда в управлението". Вярата произлиза от едно определено американско нововъведение, когато става въпрос за конституционализма, което е да се поправят основните правила използвани, за да ограничат властта на правителството като впишат тези правила. Конституциите са способни да поддържат ред, защото те са провъзгласени като са базирани „на широко разпространения политически консенсус като естествената власт , която има правото да внася поправки в конституцията и те се интерпретират като даване на съгласие с тези писани правила. Ключът към запазване на тези правила установени, е да се създаде агенция , наречена Върховен съд , не отговаряща на политическите подбуди и която ще интерпретира тези правила според първоначалната цел на създателите на конституцията.¹¹ Казано на кратко, успехът на американската демокрация през тези повече от два века се опира върху нейната ефективност, която от своя страна може единствено да се поддържа от Върховния съд, който съблюдава интерпретациите неточности.

Въпреки че конвенционалният принцип на конституционализма набляга върху ролята на американския върховен съд, като обяснява с него успеха на конституционализма като изключва почти всички други фактори, конвенционалният принцип също поставя като условия за успеха му и почвата върху която трябва да се постави конституцията, ако се очаква успешното ѝ изпълнение. Това което се препоръчва е общество, което е сравнително еднородно по отношение на социалното и политическо равенство и голяма част от него трябва да одобрява идеологичния консенсус.

В „The Liberal Tradition in America” Луис Хартс например казва, че в САЩ липсва феодалното минало. Като резултат от това северно-американската революция е в много по лека форма, от колкото революциите в останалата част на света, които са изпитали на свои гръб феодализма, такива като Европа и Латинска Америка¹². Революционната вълна, която преминава през целия северноатлантически свят в края на XVIII и началото на XIX век довежда до дълбоки трансформации. Трудностите, които тези трансформации завещават не могат да бъдат подценени, защото те изискват дълбоки и неясни политически, икономически и социални промени. Целите на тези трансформации са да заменят монархията с

¹¹ Richard Kay, „American Constitutionalism”, in 2 Constitutionalism: Philosophical Foundations 16 (1998)

¹² Luis Hartz, „The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought Since the Revolution” (N.Y. 1995)

републиканско управление; меркантилизма с капитализъм; и неравенството в йерархията на социалната структура с политическо и социално равенство. Хартс казва, че американската революция е успешна, защото колонии не са претърпели тези промени. САЩ е изключение, защото либерализма не е допуснал никакви своеволия. Конституцията работи, защото е нямащо фундаментални удари върху ценностите на САЩ. На кратко, американските революционери наследяват едно либерално общество, което обяснява успеха на американската конституция.

Традиционният принцип на конституционализма дава важни прерогативи на Латинска Америка в поддържане на конституцията, което води до точни политически предписания за новите демократизирани нации по света. Ако те искат да постигнат конституционен успех, тогава може би трябва да се приспособяват към някои от „най-добрите практики“ на консолидираните демокрации, като тези на САЩ. Тези нови демокрации трябва да се помъчат да превърнат писаните конституции в действащи като ги установят и засилят ролята на Висшите и конституционни съдилища. Според всеобщите теории за демокрацията, включително и разработената от Дал, ключът към изпълнението е в това да има Върховен съд, който да е независим, за да превръща конституционните граници без да взима под внимание политическия натиск. Силата на конвенционалния принцип в нашето разбиране за конституционализъм е описано в обширната литература на юридическата независимост, която е написана в началото на третата вълна на демократизацията.

Когато става въпрос за даване на съвет на новите демокрации по света, като тези от Латинска Америка, традиционният принцип страда от едно скрито, но дълбоко противоречие. Новите демократизирани нации трябва да привикнат с писаните конституции и да засилят независимостта на Върховния съд, но все още тези институции не могат да работят добре, когато са трансплантирани в общество, което изглежда много по-различно от обществото в САЩ. Конвенционалният принцип на конституционализма лежи върху забележителния американски начин на приемане на изключения, което от своя страна представя едно неясно бъдеще пред новите демокрации. Официалните легални структури, като писаните конституции, могат лесно да бъдат приведени в действие в новите демокрации, но това, което води до ефикасността на конституционното право е политическата култура, която не може да бъде трансплантирана.

Изследването на Токвил върху политическите въпроси, които евентуално се превръщат в юридически предполога, че гражданите са приели закона на правото. Все още съществува проблем с това, че конвенционалният принцип не ни казва как конституциите могат да бъдат изпълнени успешно в другите страни, освен да чакат неясния процес, чрез които хората биха възприели чуждата култура и чрез нея ще приемат и правото на закона.

Реалистичния принцип на конституционализма

Третата вълна на демократизацията не само променя политическата карта на света, но също така води до задаването на много и различни въпроси относно американската конституция. Конвенционалният принцип на конституционализма е закотвен в свят, където американският ексеptionализъм се разбира от само себе си. Като резултат от това, комбинира конституционното право с конституционализма и се фокусира върху това как конституцията трябва да бъде интерпретирана повече от колкото ролята, която тя играе в изграждането на нацията.

Реалистичният принцип, от друга страна, иска да осигури един подход в американската конституция, който има значение в свят, който е населен с голям брой нации, които искат да изградят конституционна демокрация. Началната точка на всяка една такава теория е изследването на Карл Лъулин, че конституцията не е просто поредица от правила, а е някаква специфична институция, защото „включва... начинът на живеене и преживяване на голям брой хора – почти цялото човешко население“. Същността на този аргумент, е че всяка адекватна теория на конституционализма трябва да се обърне не към нормативните теории на това как конституцията трябва да бъде интерпретирана, а към прагматичния и емпиричен въпрос на това какви са социалните практики, които правят невъзможни конституциите да ограничат политическата власт¹³.

¹³ Karl Llewellyn "The Constitution as an Institution", 34 Colum. L.Rev.1 (1934)

Въпреки че е ясно как конституциите стават гарантирани, основния въпрос на конституционализма в Латинска Америка и развиващия се свят е това какви са политическите или демократични практики, които подкрепят основаването, трансформацията и поддържането на конституциите.

Според Брус Акерман в "We the people", реалистичният принцип в конституционализма, който различава революционните основи на Конституцията, от официалните трансформации, които претърпяват впоследствие от основаването не съответстват на нашия исторически опит. Конституциите са направени и променени като резултат от конституционната политика или политически движения. Второ, той насочва вниманието си от ролята на Върховния съд в поддържане конституцията до социалните разбирания, които поддържат конституцията. Това което прави американската конституция възможна не е това, че гражданите вярват, че законът е отдалечен от политиката като се основава на неутрални, аполитични принципи, а те разбират, че конституционната политика ще действа различно от обикновената. Много по-голяма степен на активност и консенсус са нужни да се създадат и променят конституциите, отколкото е нужно за обикновеното право.

Заключението на Акерман се свежда до това че важноста на конституционната политика се опира на важните сходства между три ключови момента: основаването на Конституцията, измененията в конституцията след Гражданската война, отхвърляне на законът за национално възстановяване, а и други нормативни актове от програмата на Новия курс от Върховния съд.¹⁴ Традиционната гледна точка, е че първото е в резултат на поправките в нея, а последното е част от нормалните борби на интерпретации, когато съдът приема по ранната и вярна гледна точка за компетентията на властта на конгреса върху това да регулира икономиката. Акерман казва, че това не са различни, а свързани събития, защото те са примери за конституционна политика, която е *sine qua non* на успешните конституционни промени.

Преди да се сдобият с правото, да създадат върховен закон в името на народа, политическите партизански движения трябва, първо да убедят голяма част от техните последователи да приемат тяхното предложение сериозно, както обикновено не се отнасят към политиката; второ, те трябва да предложат на своите опоненти възможността да организират свои собствени военни сили; трето, те трябва да убедят по-голямата част от техните американски поддръжници да подкрепят инициативата им като качествата и достойнствата ѝ се дискутират няколко пъти, което ще осигури по-висока законосъобразност. На кратко, успехът на конституционното основаване и трансформация лежи върху демократичната политика.¹⁵

Реалистичният принцип се опира на различно разбиране на демократичните вярвания и практики, които поддържат американския конституционализъм, отколкото традиционния принцип.

Според Акерман северно-американската демокрация успява да комбинира дълбоките идеологически разделения и споделеното задължение за създаването на конституционните права. Все пак по-лесно е да се споразумеят за установяване процедурата на дебати, отколкото да се споразумеят относно ценностите. Най-важната процедура, която е установена относно конституцията е много трудно да бъде променена. Конституционните промени не винаги се срещат в официалните изменения в конституцията, но те не включват висока степен на мобилизация. Конституционната политика е различна от обикновената заради степента на мобилизацията която се изисква ,за да може промяната да бъде ефективна. На кратко, подкрепата на която се радва американската конституция се доказва от политическите механизми, чрез които конституцията се е променила през времето.

Отдалечаването на съдилищата от центъра на конституционната вселена има важно значение за развиващите се нации. Традиционният принцип рискува безперспективна картина затова дали конституцията може да ограничи властта в развиващите се нации,

¹⁴ През 1935 г. съдът отсъжда, че Законът за национално възстановяване, а и други нормативни актове от програмата на Новия курс са противоконституционни. Отговорът на Рузвелт е предложение за разширяване на съда така , че да може да назначи допълнително съдии , които да го подкрепят. Този план за „опаковане на съда” е първата политическа инициатива на ФДР , която среща сериозна опозиция, тъй като се е смятало , че застрашава разделението на властите, което е основополагащ принцип на американската конституционна структура. Вярно е , че Рузвелт е принуден да изостави плана, но и съдът се оттегля от пряка конфронтация с администрацията като признава Законът за трудовите отношения и Законът за социалното осигуряване за конституционни. Смъртта и оттеглянето на членове на съда скоро позволява на президента да направи свои назначения. ОТ 1937 г до 1941 г. той назначава осем съдии включително и такива като Феликс Франкфуртер, Хуго Блек и Уилям Дъглас , което намалява значително възможността за бъдещи сблъсъци. <http://bg.wikipedia.org/wiki>

¹⁵ Bruce Ackerman "We the People: Foundations" (1991) и Bruce Ackerman "We the People: Transformations", Harvard University Press (1998)

защото се предполага , че демокрациите се създават за много дълъг период от време и че без споделени ценности демокрациите не могат да заработят. От друга страна традиционния принцип предполага , че конституционализма може да работи при няколко различни условия дори в нации с дълбоки политически различия и без традиция в демократичното управление, толкова дълго колкото гражданите са свързани с институциите. Северно-американската конституция става гарантирана, не защото е умно програмиран подвиг или защото съдът поддържа границата между политиката и закона, а защото живите политически практики поддържат и отглеждат официалните клаузи на Конституцията. Следователно, ключът към успешната работеща демокрация лежи върху възпитаването на такива политически практики, чрез които институциите печелят социална подкрепа.

Опитът на Латинска Америка ни показва, че само заимстването на конституция, не зависимо колко добре изработена е тя, не ни гарантира появяването на политическите практики нужни на конституциите за ограничаване на политическата власт.

Северно-американският конституционализъм почива върху споделеното твърдение, че конституционната промяна изисква висока степен на консенсус. От друга страна, конституционализма в Латинска Америка почива върху доста различно разбиране, което е че конституциите трябва да бъдат податливи и готови за промяна както обикновеното законодателство. Латинска Америка ни предоставя огледало, през което можем да видим паралелна конституционна вселена , която има важни прилики и разлики с нашата собствена. Веднъж изработени конституциите могат да бъдат копирани от други политики, но те са променени в хода на процеса.

Следващият абзац набелязва пътя на конституционализма в Латинска Америка, за да изследваме последствията от смесването на конституционната с обикновената политика, появявайки се когато конституциите не са гарантирани.

2. ДЕБАТИ

Няма нищо по-трудно да се организира, нищо по-съмнително да успее и по-опасно да се приеме, от това да се въведат промени в официалната конституция на някоя държава. Традиционалистите превръщат във врагове всички онези, които преуспяват независимо от стария ред и подкрепят само малка част от онези, които успяват в процеса на новия ред. Малката подкрепа в тях идва от части от страха на техните противници, които на своя страна имат съществуващи права и от част защото по принцип хората са недоверчиви , никога наистина не вярват на новите неща, докато те самите не опитат и не изпитат на свой гръб.

Вниманието на Макиавели към политическите трудности, които маркират основаването на новите конституции, предполага че опита на Латинска Америка последвал независимостта е нормата, докато опита на САЩ последвал независимостта е изключение. Независимостта на Латинска Америка е последвана от продължителна гражданска война за почти половин век, докато САЩ се радва на серия мирни президентски избори и не познава гражданската война до средата на XIX век. В началото на създаването на републиката, конституцията е важно място където е съсредоточена власт, както Върховния съд на САЩ градивно използва властта на законодателното преразглеждане, за да повиши националната сила. Съществува политически конфликт, но също така съществува споделеното разбиране, че тези конфликти ще играят извън законите създадени от конституцията. От друга страна конституциите в Латинска Америка не са пряк източник на власт. Дали „каудильос“ (или силните местни лидери) със стабилна подкрепа сред хората спомагат за обединението на новите независими нации в региона. На кратко, законът има значение в установяването на политическия изход в САЩ по начин, който е различен от този в Латинска Америка.

Конституциите, както и законите, поемат по различна пътека в Латинска Америка, от колкото тези в САЩ. Различният път по който поема закона в Латинска Америка ни дава прозорец, който може да бъде използван ,за да се изследва връзката между закона и по големите политически, социални,икономически и културни структури, в които действа закона. Тези които рамкират конституциите в Латинска Америка и тези които създават гражданския кодекс заимстват от конституциите на САЩ и Европа. Учените са разделени по въпроса защо

конституциите възприети в зората на независимостта не успяват да се вместят в социалните, политическите, икономическите и културни действителности в региона. Според тази гледна точка, конституциите в Латинска Америка са възприети с намерението да се установи либерализъм, но не успяват да го направят, заради подчертаното социално неравенство в региона, контрола на колонистите упражняван върху икономиката и липсата на опит в самоуправлението. Противоположната гледна точка е, че конституциите не са възприети, за да установят либерализъм, а са просто фасади на диктатурите. За това, независимостта е просто власт заграбена от елитите, които искат да поддържат старият ред като използват либералните конституции, за да маскират техните истински намерения.

И двете гледни точки са свързани във вярването, че обяснението за курса който поема конституционализма в Латинска Америка лежи не върху съдействието на хората или начина по който е устроена конституцията, а по скоро в това как обстановката в региона модифицира или създава условия конституциите и законите да бъдат възприети. Този научен дебат, лежи върху предположението, че законът се формира в зависимост от обстановката и следователно законите, които са чужди на точно определена обстановка няма да могат да се установят и да преуспеят.

Има съмнения относно обстановката в Латинска Америка, която се смята за не толкова добър проводник на либерализма, отколкото е обстановката в САЩ либералните конституции през XVIII и XIX век са революционни. Тези конституции маркират промяната от старите режими на монархическото управление, йерархично подреденото общество и меркантилната икономика, към новия свят на републиканско управление социално равни общества и свободните пазари. Испания много по успешно пренася основите от стария режим към Новия свят, от колкото Англия. Испания работи заедно с конквистадорите и монасите, за да изгради социално легална обстановка в която общественото положение е ключа към властта. Като последствие „новата средновековна цивилизация съставена от малцинства от щата, църквата и земевладелците подпомогнати и подбудени от малка, но влиятелна група от търговци и предприемачи преди всичко обвързани с индустрията, работят съвместно, за да запазят точен и установен ред в свят на засилващи се промени. На кратко, неспособността на либералните конституции да променят Латинска Америка ни дава силен аргумент за важността на факторите на обстановката, което определя това дали законите заимствани от други конституции са успешни или не са.

Научния дебат, що се отнася до това защо конституциите не успяват да изпълнят републиканското управление, успява да заключи, че обстановката е единственият фактор, който трябва да вземем под внимание, за да обясним латиноамериканския конституционализъм и това че конституционната политика не играе роля във формирането на политическата култура в региона. Президентската форма на управление е заменила монархията, но президентите продължават да се държат като деспоти, от колкото като лидери обвързани с конституциите. Свободните пазари трудно биват осъществени. Социалното и икономическо неравенство продължава да съществува. На кратко, конституционната политика в Латинска Америка играе важна роля във формирането на обстановката в региона.

Съставителите на латиноамериканската конституция и закони разбират, че факторите на обстановката не са подходящият проводник, за да се осъществи либерална конституция. Симон Боливар например, доказва това в неговата реч пред Конгреса в Ангостура¹⁶:

„Законът трябва да бъде подходящ, за хората за които е направен; това ще бъде случайно съвпадение ако някои от една нация могат да се приспособят към друга; Законът трябва да взема предвид физическите условия на страната, климата, релефа, местоположението, стандарта и начина на живот на хората; Трябва да е регламентирана степента на либерализъм на конституцията, която може да санкционира в уважение на религията на жителите, техните склонности, ресурси, брой, търговия, навици и обичаи. Това е кодекса, който трябва да се дискутира, не кодекса на Вашингтон!”

Следващите абзаци дискутират как желанието сред елитите да развият и променят региона, който те смятат за изостанал, води до възприемането на конституции и закони, които носят значителна власт на централния щат. Лекарството за изостаналостта днес е олигархията и диктатурата, а утре републиканското правителство. Законът в Латинска Америка не поема по неуспешен път, но както доказва труда на професор Скор, поема по различен път, който подхожда не само на Испания, но също така на начина, по който конституциите и законите като цяло са конструирани в региона.

¹⁶ <http://www.ensayistas.org/antologia/XIXA/bolivar/bolivar2.htm>

Научният дебат за конституционализма в Латинска Америка

До третата вълна на демокрацията в Латинска Америка съществува парадокс: конституциите в региона гарантират демокрацията, но все още бихме могли да твърдим, че на някои места диктатурата или авторитарните режими са политическа реалност. Един възможен отговор на този парадокс е да допуснем, че въпреки, че либералните идеали не са напълно осъществени, те остават постоянен стремеж. Спорният въпрос тогава е защо либералните стремежи не успяват да станат политическа действителност.

Професор Кийт Росен се опитва да даде отговор на този въпрос в „The success of constitutionalism in the United States and its failure in Latin America”. Тя дава добро резюме на основните фактори, които могат да обяснят защо Латинска Америка преживява олигархия и диктатури, докато САЩ се наслаждава на демокрацията. Тя доказва, че има три фактори, които обясняват тези разлики.

Първо, колонизаторите на САЩ имат значителен опит със самоуправлението, докато на колонизаторите на Латинска Америка им липсва този опит. Испания дава много малка власт в самоуправлението на своите колонии и предпочита да назначава в бюрокрацията, хора родени в Испания, отколкото хора, чиито корени са местни. Второ, Конституцията на САЩ е оригинално изобретение, специално приспособено към основните ценности в северноамериканското общество, докато конституциите в Латинска Америка отразяват не наследени напрежения между фундаменталните конфликтни традиции, които продължават да съществуват в латиноамериканското общество между съзнателно внедрената либерална традиция и местната авторитарна и корпоративна испанска традиция. Този проблем се смесва с много различна официална традиция. Съдиите по обикновено право, за разлика от съдиите по гражданско право, имат свободата и независимостта да изградят американската конституция. Трето, САЩ претърпява социална революция, която води до равенство последвано от независимост, докато Латинска Америка не успява в това. Елитът на креолите създава независимостта, за да печели власт, не да реконструира обществото, и богатството, властта и привилегиите на аристокрацията запазват своята цялост до независимостта.¹⁷ На кратко, конституциите в Латинска Америка искат успешно републиканско управление, но не успяват да го направят, защото са имплантирани в обстановка, която е враждебна към либерализма.

Още един възможен отговор на този парадокс е да заключим, че Латинска Америка не успява да осъществи либерализъм, защото това не е била целта на независимостта. Конституциите в региона не са неуспешен опит за установяване на републиканско управление, а успешен опит да се запази испанския абсолютизъм използвайки либералните платформи.

Латинска Америка има много малко опит в това институциите да контролират властта, именно затова властта е била концентрирана в ръцете на едно тяло каквато е президентската институция. Въпреки наследството на либералната традиция, историкът Клаудио Велис дава доводи, че Латинска Америка е наследник на центристката традиция. Политическите режими в региона, било то леви или десни, са бюрократични и високо централизирани. Революционната вълна, която обхваща целия северноатлантически свят в края на XVII век, не успява да промени тази традиция. Като последица от тази дълбоко закореняла традиция, Латинска Америка успява да достигне до „електорална демокрация, но не и либерална демокрация”¹⁸.

Проблемът с анализите на учените, защо Латинска Америка не успява да постигне републиканско управление е, че се фокусира върху обстановката в която конституциите са имплантирани, докато смятат че голяма роля за изграждането на тази среда имат хората. Дистанцията между наследените идеали в тези основни документи и политическа, социална и икономическа действителност в региона помагат, за да се обясни защо трансплантираното на републиканското управление в региона не успява. Все още е грешка да се игнорира ролята, която играят либералните конституции и законите, които са възприети в зората на независимостта. Законът играе важна роля във формирането на политическата култура в региона в два важни аспекта.

¹⁷ Rosenn Keith ”The success of constitutionalism in the United States and its failure in Latin America. An explanation”, *Inter-American Law Review* 22 (1990)

¹⁸ Claudio Veliz ”The Centralist Tradition of Latin America”, *The Americas*, Vo37 No.3 (January 1980)

Първо, създателите на конституциите в региона разбират социалните проблеми в района и са силно притеснени за възможността от граждански вълнения. За да се справят с този проблем, те създават конституции, които дават твърде много власт на централната фигура, наречена президент. Идеята е да се централизира властта, за да се улесни икономическото развитие, така че либерализмът да бъде ефективен по-късно, когато развитието е променило условията в региона. Едно от последствията от тази степен на централизация, е че законите стават непрекъснато променящи се, което улеснява контрола, но означава че никой няма доверие на другия да управлява. Прекомерната президентска власт довежда до повече, а не по-малко вълнения, когато управлението на няколко души се съсредоточава в управлението на един.

Второ, съединението между конституциите и хората, които са необходими ако конституциите успешно концентрират политическа власт, не може да бъде създадено в такава обстановка. Хората имат твърде малко доверие в конституциите, които могат така лесно да бъдат променени. Без значителна подкрепа, конституциите няма да могат да осигурят институционната матрица нужна, за да се установи политиката. За да се разберат тези последици трябва да се познава историческия процес, който формира официалната култура в региона.

Историческият път на правото в Латинска Америка

Прекомерната концентрация на политическа власт, която подчинява правото на политиката започва още през XVI век, когато испанците под управлението на Хапсбургската монархия издигат колониална държава върху руините на месните цивилизации. Те изграждат забележително гъвкава и стабилна политическа система, в която законът е важна част от онази съвкупност от фактори, които поддържат обединена най-голямата империя, която света някога е виждал. Законността на системата може да се измери с простия факт, че не се е изисквало никаква армия да поддържа Хапсбургската империя заедно.

Хапсбургите управляват чрез Съвета на индианците, които използват процедура, която изглежда тромава, осигурявайки правото, че всички заинтересувани партии имат шанс да участват в управлението и че ще се правят стратегически решения като се предвидят предварително реакциите. Стратегическият подход е подсилен на местно равнище от два принципа на политическото управление:

(1) властите могат да игнорират някои от кралските укази, които могат да навредят на местните интереси и

(2) юрисдикцията на властите е застъпена, така че амбицията контролира амбицията. Испанската колониална администрация е „управление на съдии, където почти всяка уточнена официално преценка е в някакъв смисъл юридическо пълномощие. Официалната система служи като постоянен съд за преговори между отдалечени групи и индивиди, които обхващат йерархично обособеното общество.

Според Буркхолдер и Джонсън, приспособяването към формалните елементи на Хапсбургите е подсилено, защото почива върху неформални съюзи базирани на роднински връзки и интереси, между локалните елити и кралските бюрократи. Поради тези връзки възникват трудности за Короната, да преследва политиката, която е в противоречие с желанията на олигархията когато Бурбоните идват на власт през 1713 г., наследяват „система, която може най-добре да бъде описана като самоуправляваща се под волята на краля“. Сложната серия от компромиси, върху които почива Хапсбургския закон, изглежда на Бурбоните като възпираща система реформите нужни за повишаване икономическия растеж и на Испания и на колониите. Не достатъчно интелигентната, претрупана и базирана върху правни закони Хапсбургска система е била по времето на въвеждане на губернатори, чиито правомощия били ясно определени, така че да не влизат в конфликт кралските желания. Събирането на приходите било подобро, чрез финансовата бюрокрация на плащанията. Армия била изградена, за да защитава от чуждо нашествие. Реформите на Бурбоните довела до „административната революция“, която създава нова абсолютиска държава, базирана така както и в Европа, на редовна войска и професионална администрация.¹⁹ Обявеният централизъм, който характеризира Латинска Америка до 80-те години на XIX век, започнал с Бурбонската реформа.

¹⁹ Mark A. Burkholder & Lyman L. Johnson, "Colonial Latin America" (3d ed.1998)

Колониалното управление било разклатено от революционната вълна, която преминала през атлантическия свят в края на XIX и началото на XX век. Монархиите били изместени от републики, докато законната система, при която правата се определяли от мястото на човека в обществото отстъпила път на законова система, в която гражданите имат равни права. И в този момент закон, а не статут определят правата.

Латинска Америка обаче не участва изцяло в тази революционна война. Испанска Америка възприела гражданския кодекс, но тези нови институции не променят обществото. Законът не регулира нито публичното, нито личното поведение, защото формалните права се определяли от социалните норми. Монархията била изместена от републиканското управление, но договорите не изместили статута, и статута бил този, който определял у кого е властта. Латинска Америка остава обслужваща идеите на определена група от обществото, общество което статута определя кой какви права има.

Причината, че независимостта не води до революционни промени е противоречивото отношение на креолския елит към либерализма. Те имат предпочитания да контролират тяхната икономическа съдба и изпитват страх да дадат власт на масите. Не случайно, че тези нации, където ниските класи представляващи заплахата за по-висшите класи така както в Перу и Мексико, са последните които постигат независимост, докато независимостта по периферията на испанска империя, където местното население е по-малко, е постигната с по-малко усилие.

Според Буркхолдер и Джонсън, независимостта на Латинска Америка е не толкова резултат от революционната война преминала през северноатлантическия свят, а е резултат от вакуума на власт създаден от насилствената абдикация на испанската монархия, нещастията на креолския елит от Бурбонските реформи. Масите са мобилизирани да се борят за независимост, но елита в Латинска Америка също както този в САЩ създава институции, които не позволяват реализирането на гражданските права. Двойната законова уредба-либералните конституции и гражданските кодекси, замаскират начина, по който се упражнява властта. Избирателните права се ограничават до свободните хора със собственост. Войската, която нараства по време на войните за независимост, служи за да защитава от вътрешни напрежения. Изборните резултати са фалшифицирани и силните лидери, чиито сила се опира на лични връзки с стените последователи са истинския ресурс на сила.

Както Алперин Донги отбелязва: "Сред многото начини за сваляне на правителство в постреволюционна Испанска Америка, липсата на редовни избори се чувства значително. Стабилността, когато е постигната, не се опира върху обективни конституции, а върху договори, които свързват истинските актьори, които упражняват власт в политиката. Каудилиосите, а не конституциите изграждат социалния ред като разчитат на лична лоялност, отколкото на закон, за да запазят цялостта на обществото".²⁰

Развитието на икономическия растеж, в края на XIX век засилва властта на тази малка група елит, която манипулира официалните институции, за да запази за себе си всички облаги от икономическия растеж. През цяла Латинска Америка, законите за поземлената собственост са променени, за да отслаби частните собственици на земя, трудовите закони такива като крепостническия дълг и законите за скитничеството се използват, за да накарат тези, които нямат собствена земя да работят в големи търговски имения. Властта е централизирана в ръцете на няколко човека и на официалната система не е разрешено да обслужва конфликти между различни групи на интереси. Като резултат официалната система е маргинализирана от процеса по изграждане на нацията.

Икономическия растеж, който се появява по време на либералните режими в края на XIX век води до тяхното преустановяване, когато новите социални групи, такива като средната класа и индустриалните работници се появяват и искат политическо правителство. Либералните режими са заменени от корпоративните режими през XX век, които искат да доведат до някакво представителство на новите социални групи, докато контролират исканията им, които могат да изразят. Правителството нараства, увеличава се сложността като повечето служби трябва да се грижат за мобилизиране на социалните групи, а тези служби са селективно избирани, за да повишат централизирания контрол.

Трансформациите в конституциите на Латинска Америка започват с промяната на конституцията в Мексико през 1917 г., индивидуалните права, които се считат за върховни в либералните конституции през XIX век са подчинени на социалните права. Социалните

²⁰ Tulio Halperin Donghi "The Aftermath of revolution in Latin America (Joseph Tulchin, ed., Josephine de Bunsen trans, 1973)

гаранции нарастват количествено и увеличават сложността си, което води до типичната латиноамериканска конституция.

Според Елеонора Пенчева и нейния труд „Шансовете на демокрацията в Латинска Америка“, тенденцията сред големите част от изпълнителната власт, в глобален аспект, в началото на световната икономическа депресия е: властта на президентите, министър председателите и диктаторите се увеличава, когато правителствата стават управители на обширната бюрократична организация целяща да осигури богатство и да повиши икономическо развитие. Олигархичната държава е заменена от модерната такава, като увеличава работата върху бюрократичния контрол във фактически всички аспекти на икономиката, за да постигне развитие. Държавата иска да увеличи индустриализацията като избере такива вносни стоки, за да повиши тарифите манипулирайки валутния курс, като осигурява капитал за определени индустрии и като манипулира труда.

Въпреки намерението на тази политика, позната като „импортна замяна“ в индустриализация, да повиши развитието, неочакваните, но главни последствия а да се задълбочи обвързаността между държавата и елита. Възприемането на импортния модел в замяна на индустриализацията задълбочава обвързаността на държавата и елита като увеличава сферата на действие, чрез който държавата може да разшири привилегиите си. Единственото, за което се ползва политиката е да стане арена за състезаване на елита, за да може да печели повече привилегии от държавата. Резултатът от това е общество, в което бизнесът иска да печели одобрение на политическата арена, отколкото да се конкурира на пазара. Докато елита се състезава за привилегии, нови права произтичат от държавата с удивителна бързина. На кратко, установяването на корпоративната държава през XX век, въпреки логичния отговор на исканията за икономическо развитие засилват властта на елита.

След като бюрокрацията се превръща в център на властта, в който се установяват икономически диспути, вече няма нужда от безпристрастно съдилище, за да преустановява тези диспути. Вместо това, съдийството се превръща в добър ресурс на покровителство върху изпълнителната власт. Тези, които не са способни да се състезават за административни привилегии, бедните са изтласкани в неофициалния или черния сектор на икономиката. През XX век, бедните провинции искат по-добър живот като имигрират на големи групи в градовете в цяла Латинска Америка. Те откриват, че официалната система е гостоприемна към техните интереси и като резултат те са принудени да изграждат техните домове върху земя, която не е тяхна собственост и се обвързват с разнообразието от търговии, които не са легални. Бедняшки квартали обкръжават градовете в Латинска Америка, хаосът от прекалено натоварения трафик и търговия са директните последици от провала на закона. Бедните избират да инвестират по-малко в техните домове и бизнес, отколкото ако закона защитава тяхната собственост. Те също нямат възможността да изградят свой собствен бизнес поради сложните форми на бизнес предприятията, такива като дружествата и корпорациите, които имат достъп до официалната власт. Без съществуването на система за закононарушения, процесът на трудовите злоупотреки нараства, защото няма наложена финансова компенсация при трудова злоупотрека.

Пак според Елеонора Пенчева, крахът на прекалено централизираната латиноамериканска държава през 80-те години е причинен от неспособността ѝ да се предложи асортимента от публични стоки, които гражданите искат от правителството. Провалът е тясно свързан с несъвършената латиноамериканска институционална обстановка, която не успява да установи онзи корпоративен дух нужен, за успешно работещо правителство. Като последица от неуспеха на развиваща се държава, политическите предписания пропагандират за поддържане промяната към развитие през 80-те години. Латинска Америка се оттегля от модела на силното правителство, като използва законът, за да контролира, така че да се направят определени промени, които да доведат до повишаване на развитието до модел, в който лидерите са избирани, властта е централизирана и законът улеснява част от икономическата, политическата и социална дейности, нужни за повишаване на развитието.

Един от уроците, който трябва да бъде разбран за ролята на закона в Латинска Америка е че близките политически системи могат да бъдат поддържани от сравнително отворени структури, които улесняват приспособяването към различни интереси, докато привидно плуралистичните политически системи могат да бъдат разклатени от официалните структури на елита. Колониалната държава е способна да продължи напред без да разчита на войската, защото законът под властта на Хапсбургите позволява на индивидите да се приспособяват. Различните авторитарни режими в независима Латинска Америка, от друга страна, не успяват да установят официална система, която да приспособява различни

интереси. Но въпреки това никоя от институциите на тези авторитарни режими работи както се очаква от тях. Войските са моделирани да поддържат вътрешния ред, отколкото да защитават от външни врагове, конституциите легитимират диктатурите, а законодателството е моделирано, за да осъществява контрол върху маргинализираните сектори на народа, отколкото да разрешава спорове.

Имайки предвид горепосоченото, бихме могли да твърдим, че днес демокрациите се наслаждават на авторитарната легитимност, която е наследство от политики програмирани да постигнат развитие, което започва още с Бърбонските реформи и продължава през 80-те години на ХХ век. Демократичната консолидация предвижда преход през дълбоко вкорененото авторитарно наследство към по демократична законност. Демократичните легални системи се различават от авторитарните по това, че законите съдействат за кооперативното сътрудничество, отколкото подбуждане на недоверие.

В този ред на мисли, Ернандо Де Сото убедително доказва:

„Ние говорим за добри и лоши закони, добрият закон е този, който гарантира и улеснява ефикасността на икономиката и регулира социалните дейности, а лош закон е този, който разрушава или тотално пречи на тези гаранции. [Добрите закони] трябва да улесняват специализирането и взаимната зависимост на индивидите и ресурсите. Тази специализация на индивиди и ресурси не може да се установи ако индивидите са изолирани и нямат вяра помежду си... Главният принцип на тази вяра е че не трябва да има съмнение, че законът и институциите защитават правата на индивидите”.²¹

Разбирайки процеса по който се появяват „добрите” закони, предпоставя да изследваме и пътя по който се появяват институциите. Институциите не са постоянни. Авторитарните режими стават по-лесно демократични, отколкото превръщането на лошите закони в добри, защото има няколко значими институции, които трябва да бъдат променени. Само шепа ключови играчи са нужни да започне промяната на демокрация, докато официалните структури са толкова разпръснати, че масите и елита трябва да се включат в уредбата на закона, за да се извърши тази трансформация. Демократичната консолидация, за разлика от демократичния преход, изисква промяна в гражданското отношение като цяло. Отговорът за появата на институциите се уповава върху това защо някои институции се провалят, а други успяват.

Следващият абзац изследва защо конституционализмът в САЩ успява да промени статута, докато Латинска Америка не успява да го направи.

Различия с конституционните принципи на САЩ

„В Перу имаме много добри закони, но един липсва този който казва, че всички останали закони трябва да бъдат подчинени на него”. – Това казва в една от своите документиранни речи Николас Пиерола, президент на Перу (1895-1899).

Въпреки че конституциите са програмирани, за да регулират правителството, нации с подобни конституции имат правителства, които действат по различен начин. Народите от Латинска Америка се приспособяват към конституциите, които привидно приличат на конституцията на САЩ, но латиноамериканските конституции улесняват авторитарните режими, докато конституцията на САЩ помага за консолидираната демокрация. Тези различни резултати почиват върху различно социално конструиране на конституциите. Конституционната политика в САЩ е демократична, защото лежи върху гражданската мобилизация и участие в конституционните промени. Правителствата и елита внимават за правилата на играта, защото разбират, че тези правила могат да са в полза на гражданите.

Като следствие от това Конституцията може да се променя много бавно чрез преговори и компромисни решения. Конституционните политики в Латинска Америка, от друга страна, водят до разделяне между гражданските и официални конституционни права. Решението да се централизира властта и правата да са гъвкави повишава развитието и увеличава властта на елита, но на цената на гражданското доверие в основните права. Има малка вероятност тези правила да се окажат в полза на гражданите, но това може бързо да се промени от тези, в чиито ръце е властта. Като следствие от това, мирните преговори и компромисните решения се водят сложно и решението на много политически спорове се превръщат в държавен преврат.

²¹ Hernando de Soto ”The Other Path: The Invisible Revolution in the Third World (June, Abbott trans 1989)

Въпросът е как Латинска Америка може да поеме пътя към по демократична конституционна политика като направи сложния преход от управление на личностите към управление на законите. Един интригуващ отговор на този въпрос, е че институциите, които Латинска Америка възприема не са перфектни и решението за този преход лежи върху възприемането на по-добри установени правила. Голям брой учени се заемат да пишат и дискутират относно как да се подобри модела в Латинска Америка, така че да се съберат парчетата от демокрацията – изпълнителна, съдебната и законодателната власт, държавата и местното управление, така че да се дадат нужните права на хората, ако Латинска Америка иска да продължи по пътя на демокрацията.

Проблемът с изработването на решенията е че ако историята на конституционната политика в Латинска Америка ни учи нещо, то е че поправките внесени в конституцията на бърза ръка, не могат да изградят демокрация. Политическата история в региона е разбърквана от реформи, които не са успели, защото тези реформи не са променили структурата на местната власт. Както професор Том отбелязва как развитието на реформите зависи от “преодоляването на трудни и неравни социално легални препятствия”. Оперирането с тези правила е чрез посредничеството на средата, в която те са поставени и която те изграждат. Либералните конституции през XIX век не са поставени просто в гостоприемна среда, но те самите изиграват важна роля в изграждането на тази среда, която отправя Латинска Америка по различен път, отколкото по пътя поел САЩ²².

Още един интересен, но много различен от предишния отговор на въпроса защо конституционната политика в Латинска Америка поема по различен път, за разлика от САЩ, твърди че изработването на решения е важно, откакто ключът, за да се разбере ефикасността на конституционните закони лежи върху отношението на гражданите към самите тези правила. По скоро, става дума за навиците и желанията на гражданите, които обясняват защо в някои части от света са залегнали авторитарните режими, а в други демокрацията. Няма съмнение, че гражданската култура е важна в поддържането на демокрацията, повече отколкото в липсата на такава, защото по този начин се улеснява поддържането на авторитарни режими. Проблемът в този спор, относно гражданската култура, която се смята за единствен фактор, който определя ефикасността на официалните реформи е в това, че създаването на нови конституции както тяхното подобряване и поддържане само понякога успява в изграждането на общественото отношение, нужно на конституциите, за да се установят.

Ще използваме една колоритна реплика от известната лекция „Constitutionalism through the looking glass of Latin America” на професор Мигел Скор, в която се опитва да докаже, че за да се разбере как конституциите стават установени е нужно да насочим вниманието си към пътя между Scylla (че по-добрите закони могат да трансформират обществото) и Charybdis (че отношенията в обществото определят успеха или провала на официалните реформи)²³.

Според Скор новият конституционализъм в Латинска Америка и реформите натоварени със задачата да подобрят ефикасността на демокрацията ще претърпят същата съдба като на стария конституционализъм – либералните конституции възприети през XIX век – освен ако не разберем как трансформацията от управление на личности към управление на закони може да се получи. За да разберем как Латинска Америка може да поеме по пътя на по демократична конституционна политика е нужно да разплетем официалния и социален гоблен на латиноамериканския конституционализъм.

Първо, трябва да разберем защо е толкова трудно да се утвърдят конституциите в Латинска Америка. Въпреки че условията, които водят до възприемането на по гъвкави конституции вече не съществуват, тези правила създават среда, която прави реформите трудни за осъществяване. Разпространеният интерес, който имат гражданите относно установяването на конституциите е заменен от по-силното предложение, че политическия и социален елит искат да запазят статуквото. Само защото установяването на конституцията е желано, не означава, че реформите ще се осъществят. Институционните нареждания може нормативно да са лишени от всякакъв разум, но за хората те са рационални.

²² Joseph Thome ”Heading South But Looking North: Globalization and Law”, Reform in Latin America 2000

²³ Scylla и Charybdis – това са две морски чудовища от гръцката митология, които се намират в двата края на тесен канал. Смесът в който се употребяват имената им е свързан с: когато някой се намира между две опасности и отдалечавайки се от едната се приближава към другата, смята се че предшества поговорката „Между чука и наковалнята”.

Второ, трябва да разберем логиката, по която латиноамериканския конституционализъм може да бъде променен. Също така това би могло да обясни как социалните движения понякога успяват да променят логиката на конституционната политика, така че правителствата и елита да обръщат по-голямо внимание на правилата. Социалните движения, които успяват да установят конституционните правила, правят това като променят разпространените интереси на гражданите, които споделят относно защитата на техните права в промяна към по-дълбоки изисквания. Революциите успяват да направят тази промяна като създават широка и дълбока подкрепа за правата.

Логиката на конституционализма без конституционно установяване

Някои учение имат традиция да игнорират конституцията, когато обясняват политиката на Латинска Америка. Когато се вижда очевидната празнина между писаните конституции, които прокламират ограничено управление и индивидуални права и действителността на режимите, които имат неограничена власт, често и грешно се дискутира, че конституциите в Латинска Америка са понятие лишено от смисъл. Въпреки че конституциите не дават точна представа за политическа власт, това не означава, че политическите действия не отговарят на нормите. Професор Гийермо О'Донъл доказва убедително, че официалните правила не успяват да ограничат политическата власт, защото са изместени от неформалните правила и следователно правилното следствие е да се ограничат неформалните правила²⁴.

За да се разбере откъде тези неформални правила са произлезли и защо са се запазили, е необходимо да добием представа за пътя, по който колониалните страни преминават. В „Chaos and Evolution in Law and Economics”, професор Ро обяснява пътя на независимостта със следната метафора.

Нека си представим, че когато е започнала да се формира тази пътека, хората които я изграждали се страхували от опасните животни, които живеели в гората. Пътеката така криволичела, че да избегне тази опасност. Селата и градовете израствали около тази пътека. Въпреки че с времето става ясно че правата пътека, ще намали транспортните разходи, също така станало трудно да се постигне консенсус да бъде променена тази пътека, защото тези които живеели покрай криволичещата пътека ще пострадат от липсата на трафик, който неминуемо им доставя много облаги.²⁵

Или казано по друг начин, институциите са рационални когато са сформирани в самото начало, въпреки че не са вече желани, защото политическите сметки са променили маниера си на работа в полза да се запази статуквото. Пътят на зависимостта обяснява защо институциите, които не работят добре се радват на значителна политическа подкрепа и много трудно биха могли да се променят.

Конституциите в Латинска Америка носят в себе си още от тяхното създаване черти, които се оказват доста гъвкави. Опасните животни, от които се страхуват състезателите на латиноамериканската конституция са нисшите класи. Неравенството, прави масите потенциално опасни за елита. Поради това, конституциите са изработени, така се разпределят значителна част от властта на изпълнителната власт, която да се справя с непредвидени ситуации с надеждата, че един ден развитието ще направи възможно републиканското управление.

Следователно латиноамериканските конституции са изключително президентски. Законодателството произлиза от президента дали през неговите официални постановления или контрола, който упражнява върху законодателната власт. Фактически, всички конституции в Латинска Америка ауторизират избраните лидери да обявяват бедствено положение в случай на криза. Тези условия дават „юридическо основание за появата на диктатурата и тиранията”. На кратко, както професор О'Донъл доказва, в Латинска Америка няма конституционна демокрация, а вариант на демокрацията, която той нарича „делегирана демокрация”, защото почива върху „предпоставката, че независимо кой печели президентските избори по такъв начин той или тя оглавява управлението единствено контролиран от реално съществуващите факти на властта и от конституционния лимит на мандата.

²⁴ Guillermo O'Donnell, "Delegative Democracy" (FCE, 1994)

²⁵ Mark Roe, "Chaos and Evolution in Law and Economics", Harvard Law Review, Vol.109 (1996)

Решението на създателите на латиноамериканските конституции през XIX век да разпределят изпълнителната власт на президентите има две важни, но неочаквани последици.

Първо, конституционализма в Латинска Америка съкращава времето на политическите актьори, правейки трудно достигането до някакъв вид съгласие за решаването на належащите социални проблеми. Имайки меки закони, президентите доста често се страхуват от политически удари и напрежение. Като последицие, президентите често избират политика, която да държи здраво неговата власт като поставя свои приближени на политическите постове, за да има отплата в бъдеще. Изпълнителната власт дава на президентите също означава, че те се страхуват от избори чиито опоненти имат значително различни възгледи от тях и искат да подчинят правилата така че да предпазят от такива резултати на изборите да се случат. Демокрацията в Латинска Америка комбинира най-лошите елементи на авторитарните режими и демокрацията, когато имаме предвид, че президентите се доближават до образа на деспоти, но трябва да използват властта си, за да подсилят политическата подкрепа, на цената на политика, която ще има донесе дългосрочна отплата. Изграждайки инфраструктурата е нужно да се създаде система на контрол и баланс, която изисква дългосрочна перспектива, която може единствено да бъде проведена чрез ефективно разумни и твърди конституционни принципи.

Второ, въпреки че конституциите са формирани така че много трудно да бъдат променени, истината е че силните лидери могат много лесно да ги променят. Ако говорим за действието на конституциите в региона бихме могли да го определим като по-гъвкави, отколкото твърди. Твърдите конституции пазят фундаменталните правила на играта от работата на обикновената политика, докато гъвкавите конституции много трудно биха били променени за разлика от обикновеното законодателство. Гъвкавите конституции съдействат на по-малка част от властта, пред по-голямата като позволяват на тези, в чиито ръце е властта да пренаписват фундаменталните правила на играта в тяхна полза. Правилата, които са променени по волята на тези, които държат властта съдействат на елита, но на висока цена, която е че елита и масите губят вяра в правилата, които официално ги управляват.

По думите на професор О'Донъл, едно от последициите на тази липса от доверие в конституционните правила, е че политическото приспособяване в региона обикновено е придружено с договори и сделки, които възпрепятстват индивидите, които ги правят. Но договорите, за разлика от конституциите, не са сделки за доброто на обществото. Договорите работят, ако партиите, които са ги сключили имат доверие една на друга, но конституциите изискват нещо повече, което е доверие в „силата на думите записани на пергамент, които пазят реда в управлението“.

По този начин бихме могли да стигнем до извода, че създателите на латиноамериканските институции искат да централизират властта в ръцете на президента, като се опитват да се насочат по пътя между тиранията и апатията. Парадоксът в латиноамериканските конституции е че те запазват най-големите злини, които искат да избегнат. Недоверието на елита към масите и желанието да засилят развитието води до свръх централизация на властта с надеждата, че авторитарните режими днес ще доведат до републиканско управление утре.

Конструкцията на институционалната инфраструктура, която е нужна, за да се концентрира политическа власт и действащо републиканско управление е невъзможно без конституционни правила, които са отвъд правомощията на обикновената политика. Един от уроците на латиноамериканския конституционализъм е че дългосрочната политическа стабилност е невъзможна без установени конституционни правила. Както видяхме от посочените примери, конституционализъм без конституционна установеност води до нестабилност и кризи.

Социалната конструкция на конституционното установяване

Професорите Норт и Уейнгаст отбелязват, че политиката успява да установи конституционните правила. Главният принцип на това как това установяване се появява изтъква важността на сделките с елита. Професорите Норт и Уейнгаст отбелязват, че всяка сделка може да пропадне, защото подбудите да се съгласиш с нея са различни от подбудите да я сключиш на първо място. Конституциите работят, когато те се самоналагат, така че по

голямата част от партиите на сделката имат подбудата да спазват тази сделка след като е сключена. Конституционните сделки се установяват, когато елита разбира че е в техен интерес да отстъпят властта си на конституциите и на законите, като правят правдоподобното изявление, че те ще спазват тези правила. Когато другите актьори вярват на тези изявления, че ще бъдат спазени, тогава сътрудничеството, нужно да се осигури политическата стабилност, може да се появи²⁶.

Проблемът с централната роля, която заема елита в конституционното установяване, е че се игнорира ролята на хората, когато се съставят ангажиментите съдържащи се в заслужаващи доверие конституции. Същината на аргумента в труда на професор Скор, е че конституциите не могат да бъдат установени без обвързването на гражданите с конституционните правила.

Сделките с елита могат да доведат до стабилност за поколението, което сключва сделка, а целите на конституционната инициатива са създаване на общество „което може да преживее разяждащото влияние на времето и съдбата“. Заслужаващи доверието конституционни задължения не само трябва да бъдат политически конструирани от сделките сключени от елита, които обикновено подкрепят официалното създаване на конституциите, но също трябва да са социално конструирани. Както отбелязва Токвил, стриктният процес, в който „духът на правилата се разпростира малко по малко в най-нисшите класи и хората като цяло приемат част от навиците и разбиранията на висшата магистратура“.

Различните конституционни съдби например на Аржентина и САЩ демонстрират, че само политически конструираната от договорите на елита конституция не може да издържи на времето, докато тази, която е социално изградена продължава своето съществуване. Аржентина претърпява остър политически конфликт като последица от независимостта през 1820 г., който приключва когато диктаторът Хуан Мануел де Росас получава достатъчна власт да наложи ред. Той отхвърля нуждата от конституция и разчита на полицията и личната преданост на неговите последователи, които печелят от неговото управление, да поддържат неговата власт от 1829 до 1852 г. Росас е свален от власт, от сили които искат да наложат конституционен ред, който ще даде основата за икономически растеж в Аржентина. Икономическият растеж в Аржентина е ощетен от нестабилната институционна среда. Аржентина има земя в изобилие, но не може да привлече нито емигранти, нито капитала нужен да направи тази земя продуктивна, когато е била под аренда по време на гражданската война или управление на диктатор, който използва сила, за да управлява.

Професор Милър в "The Authority of a Foreign Talisman: A Study of U.S. Constitutional Practice as Authority in Nineteenth Century and the Argentine Elite's Leap of Faith" доказва, че решението да се възприеме конституцията през 1853 г. моделирана като тази на САЩ води до политическа стабилност и до институционна подкрепа за феноменалния растеж в Аржентина в края на XIX век. Повечето учени, както професор Милър отбелязва, игнорират важността на конституцията от 1853 г., защото тя не успява да създаде политическа демокрация, или поне много от членовете на конституционния текст. Политическите права остават непостоянни след като изборите са фалшифицирани и се появяват няколко бунта. Професор Милър заключава, че конституционализма в Аржентина е бил: „огромен успех от гледна точка на това, което създателите на конституцията са искали да постигнат - да насърчат имиграцията и да стимулират икономическия растеж. Също така успешно се установява система на взаимна защита, под която политическата опозиция, въпреки липсата на демократични избори, знае че ще претърпи само няколко ограничения и където партията на власт знае, че дори ако опозицията дойде на власт, няма сериозно да ѝ навреди“.²⁷

Конституцията на Аржентина от 1853г. е била в полза само на елита, като доказателство за това е нейният неуспех да осъществи много от нейните членове и липсата на публичен диспут, който да съпътства възприемането ѝ. Наличието на измами с електората често практикувани с Конституцията от 1853 г., не може да се случи с конституция с дълбоки социални корени. Неформалните споразумения или „acuerdos“²⁸ между елита са истинския двигател на властта. Този резултат е предвиден от създателите на Конституцията от 1853 г.,

²⁶ Douglass North and Barry Weingast, "Constitutions and Commitment: The Evolution of Institutions Governing Public Choice in Seventeenth-Century England, in *The Origins of Liberty: Political and Economic Liberalization in the Modern World* (Paul Drake, Mathew McCubbins eds., 1998)

²⁷ Jonathan Miller, "The Authority of a Foreign Talisman: A Study of U.S. Constitutional Practice as Authority in Nineteenth Century and the Argentine Elite's Leap of Faith", 46A.M.U.L.(1997)

²⁸ Acuerdos = споразумение (от испански)

които са вярвали, че гражданското общество е заплаха за реда и че „републиканската държава трябва да е автономна от гражданското общество като цяло“.

Според Милър политическият ред създаден през 1853 г. е нарушен в началото на ХХ век от тежестта на масовата емиграция и неспособността на аржентинската държава да намери нужните средства, за да внедри тези нови граждани в политическата система. Конституционната система създадена през 1853 г. в Аржентина е неспособна да се справи с тези социални промени, защото във формалните правила на играта липсват социални корени. Липсата на подкрепа за Конституцията от 1853г. е доказателство за политическия курс на Аржентина по време на политическата ѝ история през ХХ век. Когато войската отстранява от поста избрания с голяма гражданска подкрепа президент, гражданите не се надигат на протест срещу свалянето на Конституцията. За следващите 50 години политиката в Аржентина се колебае между диктатурата и демокрацията. Без разделение между обикновената и конституционна политика, промените необходими, за да се справят със социалните трансформации причинени от имиграцията, не могат да бъдат осъществени в рамките на Конституцията от 1853 г.

Неуспехът на Аржентина да установи Конституцията през 1853 г., илюстрира че участието на елита в политиката, не може да отстои на времето и това е решаващото изпитание за успешните конституции. В конституцията на Аржентина липсват социалните корени, защото целта ѝ е да премахне авторитарно социалния и политически ред, който Аржентина наследява от Испания. От друга страна, американската революция, дава пример затова как конституцията се сдобива с дълбоки социални корени като премахва авторитарния легален и социален ред. Колониална Северна Америка не се различава много от Латинска. Британските колонии са управлявани от монархия и йерархично структурирано общество. Протекцията е средството, което държи обществото заедно, защото прави връзката между по-нисшите и по-висшите класи, в които ресурсите са сменени с лоялност.

Правото „подсилва зависимостта във всеки смисъл“ като „половината от хората в селата и градовете са легално подчинени по някакъв начин, било то на бащите или съпрузите си, господари или земевладелци“ – това твърди Гордън Ууд и продължава, че разрушаването на това неравно, монархично общество е необходимо, за да успее републиканизма. Професор Ууд също така доказва, че Северно-американската революция е най-радикалната революция в историята, ако бъде измерена с „количеството на социалните промени, които са извършени“.

Ууд заключава: „Революциите целят нищо друго освен преустройство на американското общество. Те се надяват да разрушат границите, които поддържат заедно по-старото монархично общество – роднинството, патриархата и протекцията – като ги заменят с нови социални граници на любов, уважение и съгласие. Те искат да изградят общество и правителства основани върху добродетели и заинтересованост относно публичното лидерство и да пусне вход морално движение, което евентуално би било възприето по целия свят“.²⁹

Ключът за продължителния успех на американската революция е че улеснява специфична форма на политика, която спомага за установяване на Конституцията. Следваща конституционна промяна била възможна само ако е подкрепена от голям брой граждани. Такива промени подпомагат задълбочено обвързване на хората с Конституцията, откакто хората са директно включени в конституционните трансформации. Социалните движения произлезли от конституционните борби играят „правораздавателна“ роля, както професор Сийгъл отбелязва, което в края на краищата задълбочава обвързаността на гражданите с конституцията. Висшите законодатели налагат на гражданите да взимат участие в конституционната промяна, което играе важна роля в свързването на гражданското общество с държавата. Дори губещите остават в конституционната игра, защото могат да обърнат „конституционните и висшите правни теми, така че да отговорят на исканията им“.³⁰

Конституционната политика в рамките на конституцията, която има дълбоки социални корени може не само да задълбочи връзката между гражданите и конституцията, но също може да помогне за решаване на проблема с неизпълнените конституционни членове. Конституционните правила понякога са заменени от социални норми в САЩ, не по-малко отколкото в Латинска Америка. Реконструкцията на поправките в конституцията, които обещава политическо равенство на освободените роби са пренебрегнати за близо век, поради голямото желание на белите в Южна Америка да се продължи поддържането на неравенство в социалната структура. Обикновената политика при демокрацията не може да

²⁹ Gordon Wood, „The Radicalism of the American Revolutions“ (N.Y.1991)

³⁰ Reva B. Siegal, „The Jurisgenerative Role of Social Movements in United States Constitutional Law“ <http://islandia.law.yale.edu/sela/SELA%202004/SiegelPaperEnglishSELA2004.pdf>.

реши общи проблеми, когато съществува широка, но разпокъсана подкрепа за определени резултати и тясна, но интензивна подкрепа за много по-различни резултати. От друга страна, конституционната политика, която почива върху социалните движения могат да използват наложените конституционни норми като трансформират социалните отношения.

Според проф. Сийгъл причината поради която Латинска Америка не претърпява подобни конституционни трансформации, не е заради исканията на социалните движения, а защото условията, които позволяват разделянето между конституционната от обикновената политика в САЩ, не се появяват в Латинска Америка до последната вълна на демокрацията в началото на 1980 г. Дълбокото социално неравенство, което маркира региона позволява на елита да установи специфична форма на либерализъм, който не допуска масите до властта. Като следствие, социалните движения, които се надигат са типично революционни, докато се оказва, че трансформациите не могат да се осъществят без намесата на въоръжена борба. Тези социални движения са подобни на социалните движения в САЩ, понеже искат да променят очевидно разпространена базова подкрепа в по-интензивни искания, от които имат нужда ако революцията успее. XX век става свидетел на дълга борба между революционното ляво и консервативните елементи съставени от елита и военните и подкрепени от САЩ.

Краят на Студената война променя политиката в Латинска Америка като консерваторите предават техният железен контрол и лявото пространство се преориентира от революция към политически и граждански организации. Краят на революционната борба също води САЩ да изостави своята подкрепа към диктаторските режими в региона. Социалната конструкция на конституционализма в региона сега е възможна, когато политическата система става отзивчива към социалните напрежения. Гражданските движения в региона водят до трансформация в публичната сфера, когато са създадени новите връзки между неформалните демократични практики и институциите на управлението.

На кратко, не е правно наложено всички други закони да бъдат спазвани, така че конституцията в Латинска Америка да действа дори ако това е била надеждата на латиноамериканските реформатори от Боливар до Чавес. Латинска Америка е нужно да направи промяна от авторитарни режими към демокрация, но не чрез „добри“ закони наложени от горе, а от социални движения от долу, които настояват управлението да уважава техните права. Социалните движения са формирани за да изискват промяна, когато правителствата не изпълняват техните граждански искания. Правата които изискват мобилизацията на социалните движения, така че да бъдат ефективни е трудно да бъде изпълнено, докато правата са под протекцията на управлението, така че тяхната реализация може да се изпълни без нуждата от колективно действие. Успешните социални движения затварят пропастта между риториката на официалния ред и действията на политическите актьори. Когато желанието да се създадат основните правила на играта се просмуква в цялото общество, тези които създават Конституцията са подтикнати да уважават тези правила. Прецизността на правилата, която демократичната консолидация изисква, може да бъде създадена само в процеса на действие на тези права.

Когато сравняваме конституционализма ние разширяваме и задълбочаваме познания по конституционно право. Това също ни подтиква да мислим относно връзките между конституционното право и по-големият социален свят, в който сме поставени. Професор Шепели пише в „Constitutional Ethography: An Introduction“, че главният въпрос на конституционното учение обикновено е да се разбере дали опитът на една установена конституция, ще ни помогне да разберем останалите. Ключът, който ни помага да направим това твърдение, че опитът на една нация може да ни помогне да разберем друга, не е да се фокусираме върху специфични закони, а да разберем логиката на точния контекст като начин да ни покаже пътя на сложните взаимовръзки на политическите, историческите, социално икономическите и културни елементи. Изследвайки конституционализма през огледалото на Латинска Америка ни позволява да разнищим връзките между конституциите и обществото.³¹

Конституциите са възприети по целия Нов свят в началото на независимите движения в началото на XVIII и края на XIX век, за да задействат републиканското управление. Все още, на някои места, конституционализма в Латинска Америка води до някакъв вид превдодиктатури, докато конституционализма в САЩ води до републиканско управление. Традиционният отговор на този въпрос, че Конституцията е била установена в САЩ, защото законът е независим от политиката, докато конституциите в Латинска Америка не са установени, защото политиката измества конституцията. Проблемът в тази гледна точка е, че се комбинира края на дълъг исторически процес със самия процес. Президентът на САЩ днес,

³¹Kim Lane Scheppelle „Constitutional Ethography: An Introduction“, Law & Society 38 (2004)

трябва да уважава съдебните процедури. Има малко съмнение, че не винаги е било така. От друга страна, президентите в Латинска Америка сега се наслаждават на богат асортимент от механизми, които могат да използват, за да избегнат конституционните ограничения. Това изследване, визиращо новите демокрации в Латинска Америка и по целия свят, не е дали конституциите трябва да са юридически наложени, а как конституциите стават гарантирани срещу политическите ходове.

Според Шепели, отговорът на това твърдение изисква да се вгледаме в огледалото на конституционното право, за да определим как конституционните норми са социално конструирани, така че избраните лидери трябва да ги уважават. Прехвърлянето на власт от политическите лидери към законите, това е ключът за затвърждаване на демокрацията, когато има вяра, че конституцията ще постанови ред. Конституцията става гарантирана в САЩ, не защото законът се наслаждава на независимост от политиката, а защото конституционната политика се играе по-различни правила, отколкото обикновената политика. Трудността във внасянето на поправки в Конституцията не произлиза от предложенията за изменение на членовете. Конституцията претърпява важни трансформации отвъд официалните механизми на конституционните поправки. Конституцията трудно може да се промени, защото има споделено мислене, че конституционната промяна изисква дебат и гражданска мобилизация.

Конституциите в Латинска Америка са често променяни от множество механизми отвъд официалните членове за поправка, залегнали в конституциите в региона. Разликата, тогава е, че тези промени не се опират на консенсус. Конституционализмът в Латинска Америка улеснява появата на диктатурите, не защото конституциите са лишени от смисъл, а защото конституционната политика е действала по много различен начин, отколкото тази в САЩ. Елитът, не гражданите диктуват конституционната промяна и като следствие конституциите стават толкова лесни за промяна, колкото обикновеното законодателство.

Различният опит и последвалите ги конституционни съдби на Латинска Америка и САЩ показва, че конституцията, която е политическа конструирана чрез договор с елита, без подкрепата на гражданите не може да издържи на теста на времето, докато една конституция с достатъчно дълбоки социални корени може да успее. Отговорът на въпроса, върху който се основава тази статия следователно е: това което определя политическия изход диктатура или демокрация е социалното конструиране на конституцията.

Според Самюел Хънтингтън в книгата му „Кои сме ние?“ Америка е единствената суперсила, но съществуват и други големи сили: Великобритания, Германия, Франция, Русия, Китай и Япония в глобален план, както и Бразилия, Аржентина, Индия, Нигерия, Южна Африка и Индонезия на регионално равнище. САЩ не може да постигне каквато и да било значима цел в света без сътрудничеството на поне някои от тези страни.

Културата, ценностите, традициите и институциите на другите общества са също така често пъти неподатливи на преконфигуриране в съответствие с американските ценности. Народите на тези общества съвсем естествено се чувстват дълбоко свързани със своите култури, традиции и институции и ожесточено се съпротивляват на опитите на външни хора от чужди култури да ги променят. Осевен това каквито и да са целите на северно-американските елити, според Хънтингтън, американската общественост непоколебимо класира налагането на демокрация по света сред ниско приоритетните външнополитически цели.

В съответствие с „парадокса на демокрацията“ въвеждането на демокрация в други общества често пъти насърчава антиамерикански сили и открива пътя им към властта: такива са случаите с популистките движения в Латинска Америка и с фундаменталистките движения в мюсюлманските страни³².

Съвременни опити за самостоятелна политика в Латинска Америка

Според Елеонора Пенчева в книгата ѝ „Шансовете на демокрацията в Латинска Америка“ след Втората световна война мнозинството от държави от Централна Америка и Карибския басейн продължават да са нестабилни, икономически неразвити и политически неустойчиви. Те са твърде изостанали спрямо европейските държави и САЩ. Това положение се предопределя от едностранчивото развитие на икономиката, мизерните доходи и отсъствието на капитали. Липсата на условия за развитие на образованието и ниската квалификация на работниците продължават да са предпоставка за лошото качество на

³² Самюел Хънтингтън „Кои сме ние?“ - София, Обсидиан 2005 г. 454стр.

местните стоки и тяхната не конкурентноспособност. Безплодните съвещания и срещи на високо равнище с нищо не допринасят за промяна на положението. Господството на чуждестранни компании води до деформации в националните икономики. Развитието на последните продължава да сее определя все по-малко от потребностите на собствените им държави и все повече от интересите на САЩ. Често, изхвърляйки излишната си стока на латиноамериканския пазар, чуждестранните компании предизвикват кризи и рязко намаляване на националното производство.

Развитието на демократичните процеси в Латинска Америка, като цяло, започва със самостоятелните усилия на правителствата да наложат свой модел на поведение в разрешаването на военните конфликти. Създаването на т.нар. „Контадорска група“ през 1983 г. и нейната дейност, е знаменателно събитие в латиноамериканската политика. За първи път след Втората световна война се създава блок от няколко държави, които противопоставят на САЩ свой собствен вариант за решение на важен политически въпрос.

През 1983 г. на остров Контадора в Панамския залив се срещат външните министри на Венецуела, Колумбия, Панама и Мексико за да обсъдят възможностите конфликтите в региона да бъдат решени чрез мирни политически средства. В документите на групата „Контадора“ се подчертава, че мирът може да се постигне само ако се спазват принципите на ненамеса, равенство между държавите, сътрудничество и мирно уреждане на спорните въпроси, правото на самоопределяне и свободно и действително проявление на народната воля. В началото САЩ се опитва да игнорира дейността на групата „Контадора“, но по-късно те са принудени макар и формално да я приветстват. По настоятелната молба на Никарагуа, Съветът за сигурност на ООН отново се занимава (през май 1984 г.) с положението в Централна Америка и възможностите за разумно и ефективно регулиране на конфликта в Централна Америка.

Инициативите на „Контадора“ намират подкрепа и в Движението на необвързаните страни. На петото заседание на Координационния съвет (проведено в Никарагуа от 10 до 14 януари 1983 г.) движението, в което през 1983 г. участват 101 страни, официално подкрепя мирните инициативи. То осъжда американската политика на конфронтация срещу Салвадор и Никарагуа. В приетата заключителна декларация на VII среща на Движението на необвързаните страни през март в Делхи те отново потвърждават подкрепата на групата „Контадора“.³³

3. РАЗВИТИЕ НА ДЕМОКРАТИЧНИТЕ ПРОЦЕСИ

Днес отношенията между САЩ и Латинска Америка са в най-ниската си точка от времето на края на Студената война. Много изследователи през 80-те години на XX век се надяват, че Латинска Америка ще поеме по пътя на демокрацията и пазарната икономика като се асоциира с политиката на Вашингтон, която е насочена към мерки за сигурност, което от своя страна ще доведе до по близко сътрудничество между САЩ и Латинска Америка. Всъщност, за кратко време, Латинска Америка изглежда, че поема в правилната посока:

Между 1989 и 1995 г. брутални войни са разпространени в цяла Централна Америка.

Предложението на Брейди за облекчаване на дълга на Латинска Америка (наречено след това U.S. Treasury Secretary Nicholas Brady) помага на Латинска Америка като намалява дълговете ѝ.

САЩ, Канада и Мексико подписват Северно американското споразумение за свободна търговия (НАФТА) - САЩ първа домакинства срещите на високо равнище за близо 30 години.

В рамките на плана Брейди Мексико успява да предоговори външния си дълг, като процентът от brutния национален продукт, който се използва за обслужването му, намалява от 10 на 6 през 1990 г.

Галопирането на цените е постепенно спряно. Износът извън сферата на нефта, най-вече промишленият, расте, а туризмът се развива. Чуждестранните инвестиции и изнесените национални капитали се завръщат, привлечени най-вече от приватизацията. През 1990 г. тя

³³ Елеонора Пенчева „Шансовете на демокрацията в Латинска Америка (XIX-XX в.)-„Интелект-А”,1997г.

обхваща около 900 държавни мексикански предприятия (някои от които в хроничен дефицит) от всичките 1200, съставляващи държавния сектор през 1982 г. Така в Мексико влизат и се инвестират милиарди долари.³⁴ А през 1995 г. Вашингтон чрез спасителни сделки предотвратява крахът на икономиката в Мексико.

Но от тогава насам този процес е възпрян поради оставената по течението и без посока политика на САЩ спрямо Латинска Америка.

След историческата дата 11 септември, Вашингтон губи всякакъв интерес спрямо Латинска Америка. От тогава насам вниманието на САЩ към този регион е спорадично и тясно свързано с определени проблеми или спешни ситуации. В целия регион подкрепата към политиката на Вашингтон е понижена. Няколко латиноамериканци, в или извън правителството, смятат че САЩ все още може да бъде надежден партньор, макар и връзките на САЩ с Латинска Америка да са сериозно влошени през последните няколко години. Някои автори смятат, че резултата от неуспеха на Вашингтон да бъде световен лидер, от безкомпромисната позиция на САЩ върху много сериозни критични въпроси и нежеланието на администрацията както на Клинтън така и на Буш се изправи срещу силните местни избиратели.

САЩ не е единствения виновник за това положение. Латиноамериканските лидери също се представят доста лошо. Повечето правителства в Латинска Америка само от части са завършили политическите и икономически реформи нужни, за да се съставят силен растеж и здрави демократични институции. Мексико и Аржентина са постигнали относителен успех в реформата на държавните институции като централната банка, но нямат такъв успех в контрола над фискалната политика или при осигуряването на висококачествено обществено здравеопазване или образование.³⁵ Те най-често пренебрегват райони с дълбоки икономически неравенства и социални напрежения. Често, латиноамериканските правителства неохотно сключват сделки със САЩ или помежду си. Някои от лидерите в региона използват популизма или антиамериканската риторика, за да печелят подкрепа и гласове.

Досега, неактивните връзки между САЩ и Латинска Америка водят само до загубени възможности и за двете страни. Във времето когато администрацията на Буш търси партньори съюзници по цял свят, САЩ и международния ред дискредитират Латинска Америка като евентуален партньор. Демократичният прогрес върви доста неуверено в по-голяма част от региона, поради мрачното представяне на икономиката и социалната сфера в страните от Латинска Америка. САЩ все още има голям пазар в Латинска Америка, с американския експорт в региона на стойност повече от 150 милиона долара годишно, почти толкова колкото стойността на експортните й стоки в ЕС. Но 2/3 от това е за Мексико. В Мексико се изграждат особен вид заводи в граничещи със САЩ мексикански градове. Става въпрос за фабрики наречени „макиладорас“, които са подизпълнители най-вече на северноамерикански предприятия, но също така и на други чуждестранни предприятия. Сътрудничеството е изгоден и за двете страни-партньорки. За САЩ поради факта, че стойността на работната ръка при съседите е от 10 до 14 пъти по-ниска (данни от 1988 г.) и те могат да произведат при ниска себестойност. Колкото до Мексико, там то намира значителен източник на работни места и на работа на място, а едновременно с това и на известен трансфер на технологии за работната си ръка. Мексико продава мексикански песо на американските или други работодатели, които трябва да изплащат заплати на работниците си. Това за Мексико е значителен източник на валута, заемащ трето и дори второ място след нефта и почти равно на туризма.³⁶ Докато останалите пазари в Бразилия и Латинска Америка остават сравнително затворени, поради липсата на по продуктивни търговски споразумения. Бързото разрастване на испанското население в САЩ, вече води до нови връзки със страните от Латинска Америка, но потенциалното съдействие е ограничено от обръканите и неработещи имиграционни закони на Вашингтон.

Интересите на САЩ в региона са изложени на опасност и по други причини. Снабдяването с петрол и природен газ от политическа проблемната Венецуела и други енергийно богати региони край Андите са несигурни повече от всякога. Няколко малки и слаби държави на Карибите и в Латинска Америка са в опасност да станат постоянни центрове на дрога, пране на пари и други криминални дела. Стабилността е заплашена от

³⁴ Франсоа Шевалие, „История на Латинска Америка - от обявяване на независимостта до наши дни“ със сътрудничеството на Ив Сен-Жур, ИК „КАМА“, София, 2002

³⁵ Ф. Фукуяма „Стоещт на държавата: Управление и световен ред през XXI век“ - София, Обсидиан, 2004

³⁶ Ф. Шевалие „История на Латинска Америка - от обявяване на независимостта до наши дни“ със сътрудничеството на Ив Сен-Жур, ИК „КАМА“, София 2002

надигането на престъпността и насилието почти навсякъде в Латинска Америка. САЩ могат да спрат да плащат твърдата цена поради икономическите промени и политическа нестабилност в региона. Има малка вероятност, обаче, политическите връзки между Латинска Америка и САЩ отново да се възвърнат в старото русло в скоро време.

Демокрацията като норма

В началото на мандата си президента Буш обявява, че Латинска Америка ще бъде приоритет за външната политика на САЩ. Белият дом приветства прогреса към демокрация и пазарна икономика в региона и се заема да завърши преговорите за пакт за широка експортна търговия, изграждайки широко икономическо сътрудничество и разрешава дълго продължили проблеми свързани с имиграцията и трафика на наркотици. Заетите в производството на наркотици в Перу и Боливия се изчислява като цяло на над един милион души. В Боливия печалбите от дрогата възлизат на над 4 милиарда долара, 600 милиона от които остават в страната и това е почти целия приход от износ. Според изчисления на National Narcotics Intelligence Consumers Committee на САЩ крайната печалба от продажбата на кокаина на дребно е 22 милиарда долара.³⁷ Наркобизнесът засега е проблем без разрешение. Само ако отглеждането на царевица, какао или пшеница стане по-доходно от коката проблемът може да отпадне от само себе си. За да се субсидира подобна селскостопанска програма са нужни милиарди. Днес икономическото и финансово положение на Латинска Америка не позволява реализацията на подобна икономическа програма. За да подпомогне действията на латиноамериканските правителства в борбата им срещу наркобизнеса, ООН разработва Конвенция за борба с незаконното производство на наркотични средства. Тя е приета от страните свързани с това производство.³⁸

Администрацията на Буш е уверена, че може да даде нов живот на връзките и с двете от най-големите и влиятелни страни, Бразилия и Мексико. САЩ вижда в новосформираното тогава правителство на президента Висенте Фокс, което слага край на 70 годишното управление на една партия, възможност да възстанови и задълбочи връзките с Мексико.

Пет години по-късно, отношението на администрацията на Буш се променя забележително. Властите в САЩ са разочаровани от развитието на някои важни теми в Латинска Америка. Икономически, региона изостава през годините. През последните 2 години обаче носи в повечето случаи добри новини: чуждите инвестиции започват да се вливат в Латинска Америка, търговията се развива с бързи темпове, прииждат имигранти и инфлацията е ниска. А повечето анализатори смятат, че тези благоприятни ще са продължителни. Политическият подем в региона е най-вече резултат от относително благоприятната глобална икономика, която повишава експорта на Латинска Америка и не позволява спадането на цените, като улеснява по този начин тежестта на бремето в региона, създадено поради високия дълг.

Въпреки създадените условия, растежа на цените в латиноамериканските страни достига този в най-динамичните региони. Повечето латиноамерикански страни са хванати в капана на бавния растеж, последствие от ниския образователен стандарт в региона, незначителните инвестиции в технологията и инфраструктурата, ниската степен на събиране на данъци и политически разделени неравни социални групи. Така 2004 г. е най-добрата година за близо 2 десетилетия, икономиката в региона се разраства с 5%. Като сравнение икономиката на Индия се увеличава с 6% годишно за 15 години, а китайската икономика с 10% за 25 години.

Според професор Франсоа Шевалие, обаче, по обезпокоителни за американските власти са разгръщащите се политически положения. Вашингтон се хвали, че Латинска Америка е витрина на демокрацията. Демократичната политика е все още норма в региона; само Куба е под авторитарен режим. Но през последното десетилетие, почти десетина избрани президента са подавали оставка поради улични протести или заради яростта на тълпата. Въпреки изборите и плебесцитите, Венецуела трудно може да бъде определена като пълна демокрация. Същото се отнася и за Хаити, която все повече заприличва на слаба държава. В Боливия и Еквадор, политическите фракции са подсилени от дълбоки социално

³⁷ Ф. Шевалие „История на Латинска Америка - от обявяване на независимостта до наши дни” със сътрудничеството на Ив Сен-Жур, ИК “КАМА”, София, 2002

³⁸ Е. Пенчева ”Шансовете на демокрацията в Латинска Америка”, София, ИК”Интелект-А”, 1997

етнически и регионални разделения. В Никарагуа, алианса между корумпираните законодатели в лявото и дясно пространство, така парализира парламента, че бившия марксистки революционер и лидер на Сандинисткия фронт за национално освобождение Даниел Ортега спечели президентските избори. Ортега спечели с 38% от гласовете и преднина от 9% пред най-сериозния му съперник - подкрепения от САЩ консерватор Едуардо Монтеалегре. Със завръщането на власт на Ортега след 16 години в опозиция, левите управления в Латинска Америка се увеличават с още едно. В кампанията си 60 годишния лидер многократно заявява, че се е променил и вече не е революционерът, който провежда национализация.

”Революционните дни са останали зад мен, а сега най-важната задача е да се гарантират чуждите инвестиции, които да помогнат на Никарагуа да се справи с бедността” – заявява Ортега, цитиран от Би Би Си³⁹. И това не са единствените страни в региона, където демокрацията е под натиск и може да се дезориентира бързо.

Въпреки че по-голяма част от гражданите в Латинска Америка смятат, че демокрацията е най-добрата форма на управление, повечето имат ниско мнение за техните правителства и лидери. На много места, дейността на публичните институции е опетнена от корупцията. Съдебната система в региона е бавна и несправедлива. Законодателната власт действа с не голяма прецизност. Политическите партии са слаби и по малко представителни от всякога. Само няколко латиноамерикански страни, най-вече Чили, отхвърлят обезсърчаващите тенденции и прогресират в консолидирането на демократичната политика. Разочарованието на администрацията на Буш не се състои само в икономическите и политически неуспехи на Латинска Америка. Белият дом е оскърбен, когато Чили и Мексико, латиноамериканските представители в Съвета за сигурност на ООН през 2005 година и двама от най-близките партньори на Вашингтон в региона, не подписват резолюцията за инвазията в Ирак. Всъщност, от 34-те латиноамерикански и Карибски страни, само седем подкрепят войната. Шест от тях (Коста Рика, Доминиканската република, Салвадор, Хондурас, Никарагуа и Панама) са обвързани с преговори за търговия със САЩ по същото време. А седмата, Колумбия, получава повече от 600 милиона долара годишно от САЩ във вид на военна помощ.

Много по сериозно от неразположението на Латинска Америка към САЩ се оказва появата на президента на Венецуела, Уго Чавес, като дразнещ и потенциално опасен противник. Под управлението на Чавес, Венецуела развива тесни връзки с Куба и сега щедро субсидира икономиката на острова. Някои във Вашингтон смятат, че тази подкрепа може да усложни смяната на Кастро от поста му, като помогне репресивния режим да се задържи на власт. А има и още по неотложни грижи. Въпреки че намесата на Чавес остава неясна, официалните власти са притеснени от факта, че той провокира нестабилност в някои от най-бързо променящите се държави в региона, включващи Боливия, Еквадор и Никарагуа. Неговите сътруднически връзки с колумбийското ляво партизанско движение и убежището, което им е предоставено във Венецуела, също плаши властите в САЩ.

Освен това, амбициите на Чавес не се простират до предизвикване на проблем в няколко съседски страни. Той представя ясно своето намерение да създаде широка антиамериканска коалиция, като начин да промени политиката на Вашингтон в региона, където се намира собствената му страна, като отхвърли представителна демокрация и пазарната икономика. Това влиза в директно противоречие с принципите на конституционализма, които изредихме в първата част на настоящата работа.

Все още никое друго правителство не последва, по точно същия начин, политическата и икономическата инициатива предлагна от правителството на Чавес. Всъщност почти всяка държава в Латинска Америка вижда своето бъдеще свързано със САЩ под една или друга форма и иска да поддържа дипломатическите си връзки с Вашингтон. Въпреки това, САЩ е разтревожен поради перспективата Ортега да бъде избран в Никарагуа (което всъщност се случи тази година) и поради радикалното управление в Боливия, което дойде на власт с лявото крило на местния лидер Ево Моралес, който спечели президентските избори през декември 2005 г. Чавес има близки връзки и с двамата лидери и им помага финансово.

Въпреки неуспеха да изнесе модела на „боливарската революция” досега, Чавес е поддържан от огромни петролни доходи и всъщност прекомерната му власт във Венецуела работи в полза да увеличи влиянието му в региона. Под негово наблюдение Венецуела насочва вниманието си към Petrocaribe – енергиен алианс създаден да достави субсидии под формата на петрол от Венецуела към малките държави на Карибите, и започва

³⁹ В-к „Капитал” 11-17 ноември 2006 г. брой 45, година XIV, стр. 5

финансирането на Telesur – регионална информационна телевизия имаща намерението да се конкурира с програмите излъчвани от BBC и CNN на испански. Венецуела е пълноправен партньор в Mercosur от 2006 г., най-значимата свободна търговска зона в Южна Америка, която включва Аржентина, Бразилия, Парагвай, Уругвай (Чили, Перу и Боливия са асоциирани членове). Чавес предлага създаването на Petrosur, която ще бъде конфедерацията от държавите в района, които притежават собствени петролни компании; той също предлага създаването на ядрено енергиен консорциум с Бразилия и Аржентина и основаването на южно американска банка за развитие.

Венецуела и САЩ често се сблъскват с Организацията на американските държави (OAS) и други регионални институции. През ноември 2004 г., когато президента Буш и още 33 избрани президента и министър председатели пътуват от град Мар дел Плата, Аржентина, за 4-тата среща на високо равнище на Американците, насилствени антиамерикански демонстрации изпълват улиците. Чавес е единствения държавен глава, който се присъединява към протестите (въпреки че неговия партньор и кандидат за президент на Боливия, Моралес се присъединява към него). Неговите яростни полемики разпалват тълпите и разкриват още веднъж популярността и политическия пробив, които Чавес достига в региона. Въпреки, че останалите лидери в региона го игнорират, световната преса явно прикрива неговото странно поведение.

Вашингтон е разтревожен, че нито едно правителство в Латинска Америка все още не е помогнало на САЩ да предизвикат Чавес. Дори правителства с много близки отношения със САЩ имат симпатии към анти-Буш и антиамериканските полемики на венецуелския лидер. Въпреки, че от време на време Бразилия помага за удържането на Чавес, президента Луис Игнасио Лула Да Силва, верен демократ, казва през есента на 2005 г., че Венецуела „претърпява излишък, а не липса на демокрация“.

На срещата през миналата година на Генералната асамблея на OAS, латиноамериканските дипломати неочаквано отхвърлят предложението на САЩ за основаване на комитет по контрол на демокрацията в Латинска Америка, което е видяно като положено усилие от страна на САЩ да хвърли светлина върху демократичните неуспехи на Чавес. Много регионални правителства не са доволни от Чавес и от неговата политика, но не искат да рискуват търговските и финансови връзки с Венецуела или да платят висока цена като му се противопоставят.

Новото предизвикателство: присъствието на Китай в Латинска Америка

Вашингтон също се тревожи от присъствието на Китай в Латинска Америка, това вече е било обект на обсъждане от страна на Конгреса. Всъщност, някои членове на Конгреса виждат Китай като най-сериозното предизвикателство пред американските интереси в региона след разпадането на СССР. Те забелязват големия финансов ресурс който Китай може да донесе на Латинска Америка, техните растящи военни взаимоотношения в региона и техните ясни политически амбиции, които са потенциална заплаха за дългогодишната опора на северноамериканската политика в света, доктрината Монро.

Интересът на Китай към Латинска Америка е значителен и разширяващ се. Регионът става съществен източник на суровини и хранителни продукти за Китай. През последните 6 години, импортьт в Китай от Латинска Америка е пораснал шесторно или почти 60% за година. Баодин също вижда голямо политическо предизвикателство в региона: 26 от страните, който признават Тайван, 12 от тях се намират в Латинска Америка или Карибите. Китай възнамерява да намали този брой чрез агресивна дипломатия и увеличаване на търговията, помощите и инвестициите.

Администрацията на Буш следи от близо търговското развитие и политическо обвързване на Китай в региона. Китайският президент Ху Хинтао пътува до Латинска Америка два пъти през изминалите две години, като прекарва там общо 16 дни. Белият дом не може да подмине топлия прием, който той получава от 5-те латиноамерикански държави, които посещава, отстъпките, които му предлагат домакинските правителства (като бързото допускане на Китай до латиноамериканския пазар) и големите очаквания, които неговото присъствие предизвикват, китайски инвестиции за пътища, пристанища и друга инфраструктура. Неговите визити са върнати с дълги визити в Китай от латиноамерикански държавни глави, икономически и корпоративни лидери.

Много хора в Латинска Америка гледат на Китай като на икономическа и политическа алтернатива на северноамериканската хегемония. Въпреки че властите в някои от тези страни са притеснени, че Китай с нейните ниски фабрични цени, ще доведе до намаляване на техните продажби и облаги; други (най-вече южноамериканските нации произвеждащи хранителни продукти и минерали) виждат в Китай потенциален партньор за нова търговия и инвестиции. Бразилските лидери, включително президента Лула, оповестяват че искат да установят стратегически взаимоотношения с Бейджин включващи търговия с високо технологични продукти, подкрепа в международните организации и научни и културни сътрудничества. Интересно, че последните постижения на Китай (така също и Индия) подтикват някои латиноамериканци да изучават собствената си икономика и политическо развитие, като продуцират нова вълна на само критицизъм поради погрешно извършените реформи през последните години и инициативни спорове относно онова, което може да бъде научено от успеха на някои азиатски страни.

Според Фукуяма в „Fukuyama and Marawah”, причината за по-високите постижения на Източна Азия в сравнение с Латинска Америка през последните 40 години се крие в по-високите качества на източноазиатските държавни институции, отколкото в различните обеми на държавните функции. Високопроизводителните източноазиатски икономики варират изключително много, що се отнася до периметъра на действие на държавата, като се започне от минималната държава в Хонконг и се стигне до залагащата в голяма степен на държавна намеса Южна Корея, чието средно равнище на вътрешен протекционизъм през периода на най-големия икономически растеж е почти колкото на Аржентина. Независимо от това всички тези страни постигнаха изключително висок растеж на БВП на глава от населението. За разлика от тях Латинска Америка като регион има по-лоши резултати от Азия в почти всяко измерение на държавното управление.⁴⁰

Твърде рано е да се предвиди колко дълго ще бъде влиянието на Китай в Латинска Америка. Китайската търговия с Латинска Америка, например, може бързо да се развие, но все още е много по-малко от 10-те % на северноамериканската търговия в региона. Някои от латиноамериканските страни, които са готови да предприемат връзки с Китай сега се двоумят. По време на визитата на Ху през ноември 2004г., Аржентина и Бразилия предсказват голямо увеличение на китайските инвестиции в региона. По-малко от година по-късно, двете правителства признават, че Китай не оправдава техните очаквания и обяснява, че са готови да спрат ескалацията на китайския импорт. Бразилският външен министър, Селсо Аморим, казва че техните очаквания са били по-големи...”Инвестициите идват бавно”. Всъщност, може въобще да не пристигнат.

Китай е все още далеч от това да застрашава или дори да се състезава с влиянието на САЩ в Латинска Америка. Но както и в други части на света, Китай търси икономическо и политическо развитие в региона. Няколко коментатори предполагат, че със своите силни връзки с Куба, нарастващия интерес във Венецуела и присъствие в Панама, Китай представлява опасност за интересите на САЩ в това полукълбо. Повечето анализатори се съмняват, че някои от китайските инвестиции в Латинска Америка ще провокират конфронтация със САЩ. Те посочват като най-голямо притеснение за Бейджин във връзките му със САЩ, признанието на Китай в превъзходството на САЩ и голямото й влияние в Латинска Америка.

Вашингтон внимава със засилващата роля на Китай в международната сфера. В тържествената си декларация пред Конгреса през 2005 г., тогава асистент-секретаря на държавата по западните връзки, Хорхе Нориега, е оптимист относно развиващите се връзки между Китай и Латинска Америка и отбелязва:

”Ние ще внимаваме за индикации, с които политическото сътрудничество може да подхрани политическите отношения, които да нарушат нашите ключови обекти в региона. Ако Бейджин и Вашингтон спорят, това ще бъде във връзка с теми, които са от голямо значение за тях, като Тайван, ядреното оръжие в Северна Корея и тяхната търговия и икономически спорове”.

Francis Fukuyama, ”Fukuyama and Marawah”, Beta, 2005.

4. ОТДАЛЕЧАВАНЕТО МЕЖДУ САЩ И ЛАТИНСКА АМЕРИКА

Анализирайки описаните предпоставки и базирайки се на текстовете от цитираните автори, можем да твърдим, че разочарованието от развитието на отношенията между САЩ и Латинска Америка притежава два основни аспекта, които също така можем да съчетаем с по-горе описаните концепции за конституционализъм:

Първо: Анти-американизмът се надига в доста от страните в Латинска Америка.

Хората в региона, бедни и богати, негодуват срещу агресивното управление на администрацията на Буш и осъждат Вашингтон за пренебрегване нормите на международните институции. Едно изследване направено от Banco Interamericano de Desarrollo през изминалата година сред елита в Латинска Америка сочи, че 86% от тях не одобряват вашингтонското управление на конфликти в целия свят. Само Куба и Венецуела са открито враждебни към САЩ, а повечето латиноамерикански правителства продължават да поддържат тесни връзки със САЩ, включващи споразуменията за свободна търговия, споразумения засягащи имиграцията и сътрудничеството за сигурност. Въпреки че много от тях не виждат в САЩ партньор на който може да се разчита, искат да бъдат съюзник с Вашингтон. Лидерите в региона ясно съзнават достатъчно прагматични, да работят здраво, за да поддържат добри връзки с единствената суперсила в света. Но те виждат САЩ, като страна, която рядко се консултира с другите, не прави компромиси и реагира лошо, когато другите критикуват или се противопоставят на нейните действия.

За много хора в региона, борбата на Вашингтон за човешки права и демокрация, сега сякаш звучи празно. Много латиноамериканци се опитват да следят действията на САЩ в град Абу Чираб и залива Гуантанамо в Куба. Правителството на САЩ дълго време мъмри латиноамериканските страни поради престъпването на човешките права и техните остарели съдебни процедури, но изведнъж изглежда, че САЩ започва да играе по други правила, когато нейната сигурност е в опасност. Латиноамериканците, помнят опустошителните действия на американската армия в региона и непрекъснато се съпротивляват на използването на сила, когато става дума да се установи една демокрация. Първоначалният ентузиазъм на Вашингтон е за кратко през април 2002 г., победата на свободно избраното правителство на Чавес повдига въпроси в почти всяка страна в Латинска Америка, относно искреността в признанието на администрацията на Буш за демокрация. Едно доказателство за това е оказването на натиска върху президента Жан Берtrand Аристид да напусне Хаити през 2004.

САЩ също така се намесват с въоръжени сили и/или действат като окупационна власт в много други страни: Куба, Мексико, Панама, Никарагуа. Във всяка от тези страни те осъществяват дейности по изграждането на нацията - провеждат избори, опитват се да смажат диктаторите и корупцията и да подпомогнат икономическото развитие.⁴¹

Според същото гореспоменато изследване, това което повечето страни от Латинска Америка искат и се нуждаят са продуктивни икономически връзки със САЩ, такива като споразумението за свободна търговия, което САЩ подписва с Чили през 2003 г. и страните от Централна Америка и Доминиканската република през 2005 г. Това ще донесе големи печалби за страните включени в това споразумение и те поддържат активна северноамериканска търговия дори ако преговорите за зона на свободна търговия в западното полукълбо затихнат.

Но както вече казахме, Вашингтон не провежда същата политика спрямо Латинска Америка, както преди няколко години. В близкото минало латиноамериканците приветстваха четири северно-американски инициативи:

Планът на Брейди за данъчно облекчение представен през 1989 г; предложението на Джордж Буш през 1990 за зона за свободна търговия в западното полукълбо; прилагането на НАФТА през 1993 г., което стартира преговори за предложението за зона на свободна търговия на Американите (ФТАА); и спасяването на мексиканското песо през 1995 г. Няма инициатива от подобна величина от страна на САЩ през последното десетилетие.

Повечето правителства в Латинска Америка искат да преговарят със САЩ по споразуменията за свободна търговия. Познавайки търговската политика на Вашингтон, те са дори готови да приемат условия, за които смятат, че са по-малко отколкото честни или

⁴¹ Ф. Фукуяма "Стойността на държавата: Управление и световен ред през XXI век", София, Осидиан, 2004

балансиран. Все още, те негодуват срещу нежеланието на Вашингтон да направи компромиси по повечето въпроси, такива като изопачаването на търговската подкрепа чрез плащания, която САЩ дава на своите фермери, суровите анти дъмпингови правила и желанията на Вашингтон за нови стандарти в защита на интелектуалната собственост. Високите тарифи и ограничената квота на захарта, портокаловия сок, памука и много други важни за Латинска Америка експортни стоки, правят САЩ да изглежда свидлив и пораждащ цинизъм поради застъпването на Вашингтон за свободна търговия.

Още една болна тема най-вече за Мексико, Централна Америка и Карибите, но също и за увеличаващото се население в държавите на Южна Америка, е имиграционната политика на САЩ, която остава непроменена през последните две десетилетия. Латинска Америка вижда имиграцията като решение и за двете страни поради високата си безработица и ниски заплати и голямата нужда от работници в САЩ. Полемиката със САЩ е, че тя трябва да приеме по-голям брой имигранти на своята територия. Вместо това, Вашингтон заздравява пропускателните мерки по границите си, действие което няма да намали нелегалните имигранти, а ще увеличи цената и риска за влизане в САЩ и ще задържи много имигранти в черната икономика, където експлоатацията е често срещана. Щатските и местни власти в САЩ повишават осъществяването на сурови анти емигрантски инициативи и въоръжени цивилни доброволци, които сами поемат патрула по границата между САЩ и Мексико, за да пазят емигрантите вън. Американският Сенат на 18.05.06г. одобри предложение за построяване на оградения с дължина 600 км. по част от три хиляди километровата граница с Мексико, с цел пресичане на нелегалната имиграция. Решението е гласувано с мнозинство от 83 гласа срещу 16. Поправката в имиграционния закон предвижда и монтирането на бариери, които да възпрепятстват преминаването на автомобили по протежението на 800 км от общо 3200-километровата граница между САЩ и Мексико.

Външните министри на Мексико, Гватемала, Хондурас, Никарагуа и Коста Рика разкритикуваха плановете на Съединените щати за издигане на защитна стена по южната си граница. Петимата министри заявяват, че издигането на стени не е начин за решаване на проблеми между съседни държави. През декември Камарата на представителите гласува за издигане на 1000-километрова стена по границата с Мексико.⁴² Още една дейност свързана с практиката на депортиране на осъдени престъпници, включително натурализираны граждани на САЩ, да бъдат депортирани в техните родни страни, където много от тях се присъединяват към изключително напрежение в някои райони на Мексико и други страни, които изпращат имигранти в САЩ, което прави да изглежда, че САЩ е станал много анти-латиноамерикански настроен. През 1998 г. в Мексико влиза в сила закон, позволяващ на мексиканските мигранти да запазят мексиканската си националност, независимо че приемат американското гражданство.

”Вие сте мексиканци, които живеят на север от границата”, казва президента Седильо на мексиканските американци. През 2001 г., като част от комплексните услуги предлагани на членовете на диаспората, мексиканските консулства активно „поощряват мексиканците в Съединените щати да се натурализират като американски граждани и заедно с това да запазят мексиканската си националност”. Мексиканските политици провеждат кампании в Съединените щати в стремежа си да наберат финансови средства, да въздействат върху членовете на диаспората да накарат своите семейства и приятели в Мексико да гласуват за тях и да убедят мексиканските граждани да се върнат в Мексико за изборите. Президентът Фокс подкрепя удостоверяването с мексиканско гражданство на американските граждани от мексикански произход, включително и на родените в САЩ, което би им дало възможност да участват в мексиканските избори.⁴³

Може би това, което най-много тревожи латиноамериканците е, че Вашингтон все още не ги приема сериозно и смята Латинска Америка за своя „заден двор”. По-малко от седмица преди 11 септември, президента Буш прави смайващо изказване, че най-важните връзки на САЩ в световен мащаб са тези с Мексико. Никой не е изненадан от драматичната промяна в приоритетите на САЩ след атаката от 11 септември, като се отдава приоритет на сигурността си и на Близкия изток. Но действителното изключване на Мексико и останалите страни на Латинска Америка от дневния ред на външната политика на Вашингтон е неочаквано. Днес, Вашингтон изглежда че забелязва само онези развития в Латинска Америка, които са пряко свързани с интересите на САЩ, като растящото влияние на Чавес,

⁴² <http://btv.bg/news/?magic=all&story=49274>

⁴³ Самюъл Хънтигтън, ”Кои сме ние?”- София, Осидиан, 2005 г.

разширяващото се присъствие на Китай и появата отново на Ортега. Властите в Латинска Америка чувстват, че техните виждания не тежат много пред тези, които взимат решенията на САЩ.

И второ: Няма много надежди, че отношенията между САЩ и Латинска Америка скоро ще се променят.

Следвайки тезата на професор Хънтингтън в книгата му „Кои сме ние?“, отношенията по-скоро ще се влошат. Регионът ще остане на страна от приоритетите на външната политика на САЩ, които са война срещу тероризма, защита и изграждане на Ирак, конфликта с Израел и разпространението на ядрено оръжие. Със смяната на президентите в десетина латиноамерикански страни, някои политически промени със сигурност ще се случат.

Пак според Хънтингтън, много условия в Латинска Америка не могат да бъдат променени. В най-добрия случай, регионът ще има умерен икономически растеж, но не може да предложи търговията и възможностите, които САЩ открива в Азия и Централна Европа. Латиноамериканските социални и политически намерения ще се утвърдят и повечето от региона ще се отчужди от САЩ. Чавес със сигурност ще продължи със своята противникова позиция срещу САЩ до някое време и може дори да стане по-силен ако продължи консолидацията на властта си във Венецуела и продължи да печели и харчи големите облаги от петрола. Изборите в Никарагуа и Боливия дори подсилват властта му с нови партньори.

Все още има няколко северноамерикански политически инициативи, които да подобрят отношенията в този регион. Латиноамериканските правителства последователно оказват натиск върху промените в стопанската политика, които САЩ трябва да извърши, за да улесни експорта на хранителните продукти и текстилните влакна. Всъщност, те искат САЩ да съкрати субсидирането на агрикултурните производители и да намали тарифите и квотите на важни артикули. Тези промени не само ще повишат експорта на Латинска Америка и ще създадат работни места, но те също ще подновят преговорите по предложението за ФТАА и ще отворят път към по-сигурен достъп до северноамериканската търговия, инвестиции и технологии, от които Латинска Америка има нужда. Тези реформи биха могли да сложат край на много горчиви спорове с Бразилия и Аржентина, страните в региона с най-големият агрикултурен експорт. Администрацията на Буш подкрепя тези искания и предприема осъществяването на многостранни търговски договори, което ще даде тласък за споразумение, което ще изисква от Европа, Япония и други правителства, както и САЩ, да понижат субсидиите и други такива бариери. Но силните северноамерикански аграрни производители и техните представителства в Конгреса правят невъзможно променянето на американската селскостопанска политика. На този етап, Вашингтон отказва да направи дори малка отстъпка за Латинска Америка

За много латиноамерикански страни, особено Мексико, имиграционната политика на САЩ е станала най-важната тема в техните двустранни отношения. Политиците в САЩ и Латинска Америка са съгласни по някои от основните принципи, които трябва да водят САЩ по въпроси свързани с имиграцията – включващи съществено повишаване броя на постоянните работници, които са влезли законно в страната, развитие на процедурите за имигрантите, които нямат документи за легализиране на техния статут в САЩ, и успешно осъществяване на новото законодателство. Президентът Буш изисква имиграционни реформи в озоновата, на които са залегнали тези принципи. Все още съгласието по актуални политики разделя дълбоко Конгреса и публичността в САЩ, че дори малки реформи, освен по належащи въпроси на съществуващи закони не могат да бъдат осъществени. Ниският рейтинг на управлението на Буш през последните месеци правят имиграционните реформи не подходящи да се случат в момента.

Почти всички латиноамерикански правителства биха приветствали помощта на САЩ за повишаване тяхната държавна икономика и социален прогрес. Администрацията на Буш прави възможни умерени количества на финансиране развитието на Латинска Америка през Millennium Challenge Account⁴⁴. Но програмата е формирана, за да подпомага добре управляваните, но бедни страни, и поради факта, че повечето латиноамерикански страни имат сравнително високи средни доходи, само няколко държави отговарят на необходимите условия.

⁴⁴ Millennium Challenge Account – програма на правителството на САЩ за борба с глобалната бедност. За 2006 година бюджета на тази инициатива достига 5 милиарда долара. Фокусирана е главно към най-бедните страни, целта е да се инвестира в хора и стратегии за постигане на икономическа независимост, включваща мониторингови механизми за постигане на успех.

Латинска Америка често неправилно сравнява САЩ с ЕС, който пренася ресурси от богатите към бедните региони в континента с предпоставката, че този растеж ще подпомогне всички членки на ЕС. Но Вашингтон предпочита „търговия, не помощи“, виждайки споразуменията за свободна търговия като най-добрият механизъм за повишаване развитието на Латинска Америка, защото те не само разширяват търговията, но също привличат чужди директни инвестиции и насърчават широк кръг от реформи. С всяко събитие в САЩ, разделението на бюджета и с оглед войната в Ирак, последиците от урагана Катерина и намаляването на данъците, би било странно да се очаква по-големи помощи, които биха се влели в Латинска Америка.

В този ред на мисли е логично да заключим, че САЩ не е в позицията да преследва инициативи, които са адресирани към приоритетите на Латинска Америка. Дори ако администрацията е способна да поправи политиката на САЩ, не е сигурно дали правителствата в региона ще са готови да сключат сделките нужни да окажат подкрепа на Конгреса и американската публичност, за да изпълнят предложените промени. Всяка северноамериканска търговска концесия върху аграрната култура, например, ще изисква от Бразилия и други страни драстично да намалят пречките за експорта на хранителни продукти, фабрични стоки и други услуги и да приемат строги стандарти върху авторското право и защита на патента. Но успешните бразилски правителства никога не са казвали, че ще приемат тези условия.

Също не е сигурно дали Вашингтон може да разчита на асистенцията на мексиканското правителство в засилване контрола във връзка с същественото либерализиране на американските закони относно имиграцията. Подобно, много латиноамерикански правителства може да не искат да повишат северноамериканското развитие и помощи за намаляване бедността, ако както в случая с ЕС и помощта която оказват на техните членки, означава задължения и пренареждане на бюджета и финансовите правила.

Въпреки че връзките с Латинска Америка са в най-ниската си точка и няма перспектива в скоро време за подобряването им, не всички новини са лоши. САЩ и Латинска Америка споделят много ценности и все още си съдействат по много въпроси. Някои двустранни отношения са забележително силни. Вашингтон поддържа необикновено продуктивни отношения с Колумбия през последните десетина години. Помощните програми на САЩ отначало дават тласък за разрешаване на вътрешни проблеми породени от повишаването на трафика на дрога, което помага на Колумбия да се чувства по-сигурна и засилва авторитета у правителството. Подобно на това, Чили продължава със своя „невероятен икономически“ и социален прогрес и демокрацията ѝ става по-устойчива. От 2004 г., когато влиза в сила пакта между Чили и САЩ за свободна търговия, търговията между Чили и САЩ се засилва много повече и повишава уважението между двете страни, въпреки че Чили се противопоставя на войната в Ирак. На молбата на САЩ, през последните няколко години Бразилия изпраща около 7500 военни сили за поддържане на мира в Хаити, които да помагат за установяване на сигурност и ред, когато страната се готви за избори през декември.

Въпреки че повечето правителства в Латинска Америка не са съгласни и доволни от политиката на САЩ в региона, те искат подобряване на връзките си с Вашингтон. Макар и президентът Буш да не демонстрира решителност в промяна на политиката спрямо повишаване подкрепата си сред нациите в тази част от света, латиноамериканските страни, които са разделени помежду си, все още искат възстановяване на сътрудничеството. Странното поведение на Чавес на срещата на Америките през ноември 2005 затъмнява истинските трагедии, които трябва да се решат, които са свързани с малко свършената работа на лидерите на срещата и дълбокото разделение на страните от двете Америки. Въпреки ентузиазма в региона за икономическо сътрудничество, в латиноамериканските страни се появяват силни колебания относно външната политика на САЩ.

Според Хънтингтън, цената на това положение може да бъде висока и за Латинска Америка и за САЩ. Още една финансова криза в Аржентина или Бразилия може да доведе до последици в световен мащаб, както и политически конфронтации с богатата на петрол Венецуела, или да се засилят военните конфликти в Колумбия. По-голямата регионална интеграция и политическо споразумение, може да донесат полза на всички страни в западното полукълбо. Но за сега САЩ и Латинска Америка не показват нито желание, нито способност да извървят този път заедно.

5. НОВИТЕ ПОЛИТИЧЕСКИ ДВИЖЕНИЯ В ЛАТИНСКА АМЕРИКА

Точно преди едно десетилетие, Латинска Америка изглежда, че се ориентира по пътя към икономически прогрес и доказано демократично управление, което се вижда поради увеличаващия се брой на централно технократските правителства. В Мексико бившият президент Карлос Салинас Де Гортари, подкрепян от подписаното споразумение със Северна Америка за свободна търговия е готов за президентските избори, като лично е избрал свой наследник. Бившият финансов министър Фернандо Енрике Кардосо за малко да измести кандидата на лейбъристите Луис Игнасио Да Силва на президентските избори в Бразилия. Аржентинският президент Карлос Менем стабилизира песото към долара и оставя популисткото перониско наследство след себе си. На поканата на президента Бил Клинтън, латиноамериканските лидери са готови да се съберат в Маями за срещата на Американците, което от своя страна е почти безпрецедентен случай за северната и южна половина на западното полукълбо.

Каква промяна може да стане само за 10 години. Въпреки че регионът се радва на 2 години икономически растеж, действителното прилагане на демократични закони е малко и далеч от днешната променена обстановка. Латинска Америка завива на ляво и реагира враждебно срещу доминиращите тенденции през последните 15 години: пазарна икономика, реформи, споразумение със САЩ по основни теми и консолидацията на представителната демокрация. Тази реакция е повече политическа, отколкото политика и по-нюансирана отколкото може да бъде, но е действителност, започвайки с победата на Уго Чавес във Венецуела преди 8 години.

Във Венецуела от есента на 1998 г. президентства левият Уго Чавес. След одобрението с референдум на новата конституция, на 30 юли 2000 г. Чавес бе преизбран за 6 години. Поисканият от опозицията референдум за негово отзоваване се провали през август 2004 г., а бойкотираните от противниците на Чавес парламентарни избори водят до истински погром в полза на кандидатите на режима му. Нищо чудно Чавес да спечели и президентските избори през юли 2006г. Победата на Андрес Обрадор в Мексико, вълната от лидери, партии и движения ориентирани в лявото пространство идва на власт в държава след държава. В Бразилия, най-голямата страна в Южна Америка, на 27 октомври 2002 г. президент става Луис Игнасио де Силва (Лула). С 91 депутати от 513 неговата Лейбъристка партия е първа политическа сила в Бразилия, но трябва да управлява с други леви и центристски партии. През 2006 година Лула отново печели президентските избори. След това Киршнер в Аржентина и Табаре Васкес в Уругвайр на 31 ноември 2003 г., а в същия ден лявоцентристката коалиция, която го подкрепяше ("Френте Ампли" - FA), получи абсолютно мнозинство в Камарата на представителите и Сената. В Аржентина за президент бе избран Нестор Киршнер - опълчил се на препоръките на МВФ, той е вдъхновителят на едно ляво центристко течение в лоното на перонистката партия, от която е излязъл самият Киршнер. Следващите законодателни и президентски избори в Аржентина са в края на 2007 г. и е напълно вероятно той да спечели и втори мандат.

След това на 18 декември 2005 г., с 53,7% от гласовете, за президент на Боливия бе избран Ево Моралес, бивш синдикален лидер и активист на индианската кауза. В същия ден неговата партия, „Движение към социализъм“, получава абсолютно мнозинство от местата в парламента на изборите за законодателен орган (72 от 130). Следващите избори ще са чак през декември 2010 г. Изборният триумф на Ево Моралес предизвика навсякъде разгорещени коментари, защото представлява нов знак за възхода на левите сили в Латинска Америка, който неотдавна се потвърди и победата на Бачелет в Чили.

В Чили на 15 януари 2006 г. за президент бе избрана Мишел Бачелет⁴⁵. От 1989г. Чили се управлява от четири-партийна, ляво-центристка коалиция "Консертасион". Тя спечели мнозинството от местата в националното събрание по време на пет парламентарни избори, проведени след края на диктатурата на Пиночет през 1989г. Именно от нейните редици излязоха четирите чилийски президенти, избрани след 1990г. Следващите законодателни и президентски избори в Чили ще са през декември 2009г.⁴⁶

⁴⁵ Мишел Бачелет – първата жена президент в Латинска Америка, спечелила на директни избори, представител на умереното ляво. Мишел Бачелет ще бъде първият чилийски президент, който ще управлява с по-кратък, 4 годишен мандат, в условията на извършени конституционни промени. Тя ще има повече правомощия от предшествениците си, включително да извършва кадрови промени във въоръжените сили без консултации със Съвета по национална сигурност.

⁴⁶ http://www.novazora.net/2006/issue04/story_10.html

В Еквадор президент е Алфредо Паласио, назначен от Парламента на 20 април 2005 г., след свалянето на Лусио Гутierrez. През 2006г. за президент на Еквадор е избран левият Рафаел Кореа, който не крие своите антиамерикански настроения. Той печели с 56,9 % пред своя съперник милиардера Алваро Набоа⁴⁷.

В Перу за 9 април 2006 г. са предвидени законодателни и президентски избори. На тях печели бившият президент на Перу, Алан Гарсиа, който е управлявал през периода 1985-1990 г. и довежда страната до най-тежката криза в нейната история. Алън Гарсиа е социалдемократ и печели с повече от 55% пред своя съперник Улянта Умала.⁴⁸

В Коста Рика десният консерватор Абел Пачеко бе избран за президент на 2 февруари 2002 г., но за следващите избори, които бяха предвидени за 5 февруари 2006 г., проучванията на общественото мнение поставяха начело (с 45% от имащите намерение да гласуват) Оскар Ариас Санчес – социалдемократ, носител на Нобелова награда за мир от 1987 г. Той печели 40,80% от гласовете срещу своя съперник Отон Солиас. Ариас е бил вече веднъж президент на Перу в периода 1986-1990 г.⁴⁹

Няма нужда да се споменава Фидел Кастро, който се е превърнал в символ на цялата си държава.

Колумбия и Централна Америка са единствените изключения, но въпреки това през 2006 г. се връща на власт сандиниста Даниел Ортега, след близо 16 годишно отсъствие от политиката в Никарагуа.

По-голямата част от света забелязва съживяването на лявото крило в Латинска Америка и гледа на това с притеснение и по-често с малка истерия. Но като разберем причините за този завой в ляво ние разпознаваме, че няма само една Латинска Америка, която е предпочела лявото пространство: те са две.

Едната е модерна, отворена, реформистка и интернационална и произлиза, парадоксално, от твърдото консервативно ляво в миналото. Другата, родена от традиционния латиноамерикански популизъм е националистична, остра и затворена. Първата се е поучила от грешките в миналото си (като тези за ролята си в моделите на куба и СССР) и съобразно с тях се е променила. Втората, за съжаление, не се променила.

Преоткриване на традиционната латиноамериканска политика

Причините поради, които Латинска Америка завива към лявото пространство не са толкова сложни, за да бъдат разобличени. Заедно с много други коментатори и интелектуалци, Хорхе Кастанйеда, започва да изследва причините преди почти 15 години и ги записва в своята книга „Utopia Unarmed“. Латинска Америка завива на ляво след Студената война, което води до няколко причини:

Първата е разпадането на СССР, което ще помогне на левите латиноамерикански партии като размени геополитическата стигма. Вашингтон вече няма да може да обвинява ляво центристките режими в региона в „Съветски плацдарм“ (както прави с всяко такова правителство от както подстрекава свалянето на Хакабо Арбенц в Гватемала през 1954 г.), левите правителства вече няма да избират между САЩ и СССР, защото последният не съществува.

Следващата причина е равнодушието в успеха или неуспеха на икономическите реформи през 1990 г. и съмненията относно традиционната латиноамериканска икономическа политика, невероятното неравенство в Латинска Америка (според Banco Interamericano de Desarrollo Латинска Америка е района с най-голямо социално неравенство), бедността и концентрацията на богатство, власт и възможности, означава че би трябвало да е управлявана от левите партии. Комбинацията от социално неравенство и демократични тенденции би причинило завой към лявото пространство навсякъде. Това е действителността и в Латинска Америка. Бедните маси от народа гласуват за типа политика, която се надяват, че би допринесла за тяхното благоденствие, затова те да бъдат по-малко бедни.

И така, днес в Латинска и Южна Америка леви, социалистически или популистки правителства управляват. Подобна перспектива, свързана с намаляването на американското влияние на този субконтинент, тревожи Белия дом.

⁴⁷ www.netinfo.bg/?tid=40&oid=970827

⁴⁸ <http://dwelle.de/bulgarian/nachrichten/2.180965.2.html>

⁴⁹ http://www.rfi.bg/prog/today/show.shtml?type=show&program=today&news_NUM=4293&/indexa=no

“Аз съм кошмарът за Вашингтон”, обича да казва новият боливийски президент Ево Моралес. Това май е единственият въпрос, по който са на едно мнение с Джордж Уокър Буш.

След обрата, регистриран от Буш на последната среща на върха на Америките (ноември 2005 г., в Мар дел Плата, Аржентина), нареждането на Кондолиза Райс е: “Да забравим казаните думи, за да се придържаме към фактите”. А фактите говорят, че влиянието на САЩ намалява.

Според Фелипе Сахагюн (вестник “Ел Мундо”, Мадрид), изненадан от малката подкрепа в Латинска Америка за неговата политика, Буш свикал целия си екип, за да анализира грешките, допуснати от САЩ спрямо техните съседи на Юг. Всеки от участниците отишъл на съвещанието със свое решение:

Държавният департамент предложил отварянето на пазара в САЩ за латиноамериканските износители; Пентагонът предложил сближаване с приятелските военни режими от района; Трезорът споменал за финансов Пакт за стабилност с Бразилия; Министерството на енергетиката на САЩ посъветвало да се лансира една съвместна инициатива с Мексико и Канада, за да се пресекат потоците от евтин петрол, позволяващи на Уго Чавес да умножава приятелите си в Южна Америка.

САЩ очевидно очакват 2006 г. да потвърди левия завой на субконтинента. Някои във Вашингтон отхвърлят антиамериканското настъпление, лансирано от Куба и Венецуела, но други, по-многобройни, предпочитат да посочват с пръст грешките на водената от САЩ политика през последните 20 години.

Позната под името “Вашингтонски консенсус” - икономически модел, проповядван от МВФ и СБ след 80-те години, тази политика обаче се провежда не само чрез демократични избори, но и чрез програми за системни приватизации, чрез отваряне на националните пазари и сляпо спазване на предписанията на МВФ. Латинска Америка търси изход от финансовите кризи чрез МВФ.

Фондовата политика обаче се проваля във всичките си опити да изправи на крака икономиките в развиващите се страни. Тя задълбочава диспропорциите в националните икономики и ускорява темповете на изоставането им от развитите страни. Усилията на фонда след десетилетия доказват, че той не успява да помогне за разрешаването на най-важния въпрос - външния дълг. След всяка негова „помощ“ задълженията на страните се увеличават и в много държави става невъзможно дългът да бъде изплатен.⁵⁰

Резултатът е известен: кризи и сваляне на все повече президенти от улицата, заради крещящото нарастване на бедността и неравенствата. И като следствие, завръщането на левицата на власт.

Бившият аржентински президент Раул Алфонсин⁵¹, пише във вестник “Ел Тиempo”, от Богота, че през 2005 г. все повече латиноамерикански страни са решили категорично да разширят полето на своята национална и регионална автономия. Това се потвърждава от следните факти:

- Избирането (на 2 май 2005 г.) на чилийския социалист Хосе Мигел Инсулца за генерален секретар на Организацията на американските държави (ОАД), срещу кандидата на администрацията на Буш. Така САЩ не успяха да запазят контрола си над тази организация, която някога почти винаги е обслужвала техните интереси;

- Неуспехът на САЩ да изкопчат от срещата на върха на Америките в Мар дел Плата, Аржентина (ноември 2005 г.), една съвместна декларация, благоприятна за техните търговски и политически амбиции за създаването на един Общ пазар на Америките (ALCA);

- Провалът на опитите на Белия дом “да върне в строя” венецуелското правителство, както и да привлече важните държави от региона към политиката си на изолиране на Каракас;

⁵⁰ Е. Пенчева, “Шансовете на демокрацията в Латинска Америка”, София, ИК “Интелект-А”, 1997 г.

⁵¹ Раул Алфонсин – президент (1983-89) на Аржентина от времето на прехода и първият демократичен президент избран след военните режими началото до средата на 80-те години, подал оставка заради голямата икономическа криза тогава, но един от най-видните защитници на демокрацията. Председател (1963-72) на Националния комитет на Гражданския радикален съюз в провинция Буенос Айрес; от 1983 е пожизнен председател. Основава “Движение за обновление и промяна” (1972).

- Не по-голям успех постигна Белият дом и в търсенето на регионална подкрепа за своята политика на пряко ангажиране в конфликта в Колумбия. Единственият "бемол" при този спад на американското влияние, бе избирането (с подкрепата на САЩ) на колумбиеца Луис Алберто Морено за президент на Интерамериканската банка за развитие.

Според Раул Алфонсин, проектите за континентална и субрегионална интеграция разделят страните от Латинска Америка на две групи: тези, които успяват да координират своята дейност, за да увеличават възможностите си за преговори, и онези, които се опитват да работят директно с Вашингтон.

В първата категория фигурират страните от MERCOSUR (създадена през 1991 г. от Бразилия, Аржентина, Парагвай и Уругвай, към тях през 2006 г. се присъедини Венецуела, а Боливия и Чили избраха статута на асоциирани членки). Този съюз не търси конфронтация с никого, а защитава националните интереси на своите членове и уверява, че ще работи за един по-справедлив и по-демократичен световен ред.

Вече е в процес на изследване един проект за "Южноамериканска общност на нациите", ръководен от Бразилия и подкрепян от Аржентина и Венецуела. Да не говорим за "антиимпериалистическия" проект на Кастро, Чавес и Моралес.

Във втората категория се набелязват две течения: едни, като Колумбия, Еквадор и Перу, които действат като магнит за парите, и други, които се опитват да установят преки връзки с Вашингтон, тръгвайки от една регионална перспектива, например страните от Централна Америка и Доминиканската република. За всички тях се смята, че следват "мексиканска политика", или се равняват по примера на Чили (либерална икономика).

Победата на Ево Моралес в Боливия само засилва безпокойствата на Вашингтон. Ако напрежението между Венецуела и САЩ се задълбочи, или ако сандинисткият ФНО в Никарагуа спечели изборите (което става през 2006 г. с идването на власт на сандиниста Даниел Ортега), САЩ биха могли да оценят като "заплаха за стабилността в района" появата на една ос Хавана-Каракас-Манагуа-Ла Пас. И да се "намесят" за "смяна на режимите"...

Разбира се, Латинска Америка си има свои вътрешни проблеми, които могат да засилят регионалното напрежение и да дадат повод на Вашингтон за съответните "хуманитарни намеси". Вътрешното положение в някои страни като Хаити, Еквадор и Боливия, разтърсвани периодично от хронични политически кризи, причините за които далеч не са премахнати, поражда сериозни безпокойства.

Има и териториални спорове между отделните страни. Например през 2005г. едно разногласие за границите на териториалните води противопостави Чили и Перу. В Боливия пък се надигат все повече гласове, които настояват страната да възстанови своя излаз на море. Колумбия и Венецуела продължават да странят, заради вечните си териториални претенции, докато Коста Рика и Никарагуа си оспорват правото за корабоплаване по река Сан Хуан.

"Толкова проблеми, които има опасност да прераснат във въоръжени конфликти, и то когато приоритетите на Латинска Америка за следващите двадесет години са мизерията и неравенствата!" - възкликва Раул Алфонсин.

И все пак тези проблеми си остават дребни пред лицето на грозната глобалистка паст, която настъпва по всички световни посоки. Латиноамериканските държави имат своя шанс и не бива да го пропускат.⁵²

Третата причина поради която Латинска Америка завива към лявото пространство, според Хорхе Кастанйеда, е настъпването на широко разпространената демократизация и консолидацията на демократични избори като единствения път към властта, рано или късно ще доведе до победа на лявото пространство поради социалните, демографски и етнически конфигурации в региона. С други думи, дори без други подобни причини, Латинска Америка почти със сигурност ще се обърне към левите партии.

Тази прогноза става по надеждна, когато става ясно, че икономическите, социални и политически реформи извършени в Латинска Америка в средата на 80-те години не оправдават очакванията на хората. С изключение на Чили, която е управлявана от ляво центристска коалиция от 1989 г., единственото което постига региона е не толкова впечатляващ икономически растеж. Той е много по-нисък от славните дни на развитието в региона (1940-1980г.) и също доста по-нисък от този на развиващите се нации – Китай, разбира се, но също Индия, Малайзия, Полша и много други. Между 1940 и 1980 г., Бразилия и Мексико, например, средно е 6% растеж на година, от 1980 до 2000 г., техния растеж е по-

⁵² http://www.novazora.net/2006/issue04/story_10.html

малко от половината. Ниският растеж е повлиян и от голямата бедност, социално неравенство, висока безработица, липсата на конкуренция и лошата инфраструктура.

За демокрацията, въпреки приветствана и подкрепена, елита и бедните маси правят много малко, за да изкоренят чумите проникнали в светския живот: корупцията, слабият или несъществуващ закон, неефективното управление и концентрацията на власт в ръцете на малка част от обществото.

Въпреки надеждата, че връзките със САЩ ще се подобрят, те са влошени повече от колкото през последните няколко десетилетия включително и 60-те години (ерата определена от конфликтите с Куба) и 80-те години (ерата предопределена от войните в Централна Америка и контрите на Роналд Рейгън).

Според Кастанйеда, много от анализаторите, които правилно прогнозира обръщането към левите партии, поне от части грешат относно вида на левите партии, които ще се появят. Те може би донякъде мислят наивно, че завоят към лявото пространство в Латинска Америка бързо и точно ще последва социалистическите партии във Франция и Испания и Новата лейбъристка партия във Великобритания. В някои случаи като Чили се появяват такива социалистически партии, в Бразилия не чак толкова тенденциозно. Но в много други страни не се появяват.

Според Кастанйеда, една от причините за грешката е, че разпадането на СССР не води до разпадането на неговия латиноамерикански еквивалент, Куба, както повечето очакват да се случи. Въпреки провала и субординацията на много леви партии, което води до някои вътрешни електорални намеси (и Вашингтон просто спира да се интересува от Куба), тесните връзки с левите партии и емоционалната зависимост от Фидел Кастро стават непреодолима пречка, за реконструкцията в Куба по много въпроси. Но основното обяснение, на това защо Латинска Америка се обръща към левите партии, се основава на закоренелите идеологии в много от движенията, които сега са на власт. Знаеки от къде идват левите партии и техните лидери.

Произход на „двете леви“

Лявото пространство – определяно като идеология, политика и политически натиск върху социалните подобрения в макроикономическата ортодоксалност, разпределение на приходите от тази икономика между местното население, суверинитета в международното сътрудничество, демокрация (поне, когато е в опозиция като не е необходимо да е била на власт) за ефективността на управлението – поема по два различни пътя в Латинска Америка.

Едното ляво произлиза от Международната комунистическа и болшевишка революция и поема по пътя, по който поемат и останалите леви партии по света. Чилийската, уругвайската, бразилската и салвадорската, а преди Кастро и кубинската комунистически партии, получават значителна подкрепа от масите, участвайки в Народния фронт или Национално обединение на правителства от 30-те и 40-те години, като си осигуряват солидна подкрепа между работническата класа и упражняват значително влияние върху академичните и интелектуалните кръгове.

В края на 50-те години и началото на 60-те години, тези партии губят повече от техния престиж и войнственост. Подчинението на Москва, приготвянето към установените правителства и асимилацията от страна на местния елит ги дискредитира в очите на младите и на радикалите. Но кубинската революция води нов живот за тази част от лявото пространство. През времето, групите произлезли от старото комунистическо ляво пространство се съединяват с групировките „guerrilla“⁵³ в Хавана. Кастро обвинява лидерът на боливийската икономическа партия, че е предал Че Гевара, което го води до неговата смърт в Боливия през 1967 г.; уругвайската и чилийската комунистическа партии (най-силната в региона) не подкрепят местните въоръжени кастрониски групи. Все още благодарение на отминалото време, разбирателството между СССР и Куба и очевидната тежест от репресията произлязла от военните ходове в целия континент, кастрониските и комунистите се обединяват - и днес може да се каже, че те все още са заедно.

⁵³ Marxist Tupamaro Guerrillas (Бивши партизани наречени Тупамаро формират партията Френте Амплио, чиито основен електорат е буржоазията)

Парафразирайки един пасаж от книгата на Елеонора Пенчева „Шансовете на демокрацията в Латинска Америка“, можем да кажем, че произходът на другото „ляво“ в Латинска Америка произлиза от самата Латинска Америка. От участието в региона на добрият стар популизъм. Популизмът е почти навсякъде представен в Латинска Америка. Често е на власт или поне близо до властта.

Счита се, че основателите на популизма са едни от най-ярките лидери като се започне от Виктор Айа дела Торе в Перу и Хорхе Гаитан в Колумбия (и двамата не са били президенти) до Ласаро Карденас в Мексико и Жетулио Варгас в Бразилия (и двамата основни фигури в историята на XX век и на двете страни) и също Хуан Перон в Аржентина и Хосе Веласко Ибара в Еквадор. Този списък не е изчерпателен, но служи за пример: много от тези основатели имат своите еквиваленти през годините и все още се смятат за благодетели на работническата класа. Те остават следа в историята на техните нации и последователите им продължават да ги почитат. Сред голяма част от бедното и безимотно население те предизвикват респект дори поклонничество и до този момент.

Популистите представят много по-различно ляво пространство, често силно антикомунистическо, винаги авторитарно по един или друг начин и много повече заинтересувано за политиката като инструмент за добиване и консервиране на власт, отколкото заинтересувано от властта като средство за правене на политика.

Според Пенчева, те наистина помагат на бедните – Перон и Варгас градския пролетариат, Гарденас на мексиканските селяни – но те също създават корпоративни структури, които са се пропили в политическата система, така както трудовите и селски движения в техните страни. Те национализират големи сектори от икономиката, разпростират своето „командване“ като търгуват с всичко, което имат като дадености в страните си: петрол (Карденас в Мексико), железопътни линии (Перон в Аржентина), стомана (Варгас в Бразилия), калай (Виктор Пас Естенсоро в Боливия), мед (Хуан Веласко Алварадо в Перу). Те искат да прекъснат сделките с разрастващия се местен бизнес сектор, създавайки известния капитализъм чрез приятелски връзки, заклеяйки като такъв едва по-късно. Техните оправдания за тези постъпки са били винаги повърхностни (национално икономическо развитие), но в дъното си те са били прагматични – на тях им трябват пари, които да раздадат на бедните, но не искат тези пари да са събирани от данъци. Те затварят кръга като използват природните ресурси или монопола върху арендите, което им позволява да похарчат пари за бедните без да вдигат данъците на средната класа.

Идеологическото последствие на това странно включване на изключените, макроикономическото безумие и концентриране на политическа власт (генерал Перон е доминиращата фигура в политиката на Аржентина от 1943 до неговата смърт през 1974 г., династията на Карденас в Мексико е повече от настояща). Перон е избран за президент през 1946 г. със символичния лозунг „Браден или Перон“ (Браден тогава е американски посланик на Буенос Айрес). Когато Варгас се самоубива през 1954 г., той ясно намеква, че е станал жертва на американския империализъм. Такъв национализъм е повече от риторичен.

Тези две подразделения на ляво пространство в Латинска Америка винаги са имали трудни взаимовръзки. В някои случаи те работят заедно, но в повечето време са воювали. В някои страни популисткото ляво просто поглъща другото: в Мексико в края на 80-те години, малката комунистическа партия изчезва и бившите членове на PRI (Институционална революционна партия) като Хуан Умок Карденас, Порфино Муньос Ледо и Лопес Обрадор, взимайки всичко от сградите и финансите на партията и връзките и с Куба, за да формират лявото крило PRD (Партия на демократичната революция).

Напоследък се случват интересни неща и в двете леви движения по пътя им отново към властта. Комунистическото, социалистическото и кастрониско ляво, с няколко изключения, се реконструират благодарение на това че се учат от грешките си и се поучават от грешките на някогашните модели.

Междувременно, популисткото ляво, което достига до властта, която зависи от раздаването на пари и дълбокото обвързване с националистическата разпаленост, която принадлежи на отминалото време и без реална платформа, не се променя. Те продължават да се осланят върху култа към миналото; увеличават носталгията по славните дни на Перон, мексиканската революция или Кастро. Както пише Елеонора Пенчева в споменатия си текст: „Миналото познато с грешките, паденията и трагедиите си, сега е променило своите цветове“.

6. РОЛЯТА НА ЛИЧНОСТТА И ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ЛИДЕРИ

Когато реформираните политически лидери достигат до властта в някои от страните в Латинска Америка през последните години, тяхната икономическа политика е забележително подобна на тази на техните непосредствени предшественици и тяхното уважение към демокрацията се доказва като пълноправно и искрено. Анти американизмът през годините е променен с изгнание, реализъм и примирение.

Пример за реконструираното политическо представителство, може да бъде открит в Чили, Уругвай и в по-малка степен, в Бразилия. Това „ляво“ набляга върху социалната политика, образованието, програми за намаляване бедността, здравната грижа, жилищно строителство – но с повече или по-малко ортодоксална пазарна рамка. Обикновено се опитва да задълбочи и разшири демократическите институции. Понякога познатия латиноамерикански недостатък – корупцията, предразполагаща авторитарното управление, отклонява Латинска Америка от правия път.

В Чили, бившият президент Рикардо Лагос и неговият наследник Мишел Бачелет идват от старото социална партия (Лагос от модерното ляво крило, Бачелет от умерената лява фракция). Тяхната партия управлява 16 последователни години в плодотворен алианс с християн демократите. Този алианс помага на Чили да бъде истински модел на подражание в региона. Под това ръководство страната се наслаждава на високи проценти икономически растеж, значително намаляване на бедността, равно образование, жилищно строителство и инфраструктура и разрушаване на политическото наследство оставено от Аугусто Пиночет, поредица от закони защитаващи човешките права и накрая, но не на последно място, една силна и зряла връзка със САЩ, която включва споразумението за свободна търговия подписано от Буш и ратифицирането от американския Конгрес и подкрепата, която оказва Вашингтон на чилийския кандидат, за да оглави Организацията на Американските щати. Връзките между Чили и САЩ продължават да проспират въпреки ясната опозиция на Чили за американската инвазия в Ирак по време на ОН Съвета за сигурност през 2003 г.

В Уругвай, Васкес се кандидатира за президент два пъти преди да бъде избран през 2004г. Неговата коалиция остава непроменена: старата уругвайска комунистическа партия, социалистическата партия и бившите партизани Тупамаро, които остават в историята с действията си през 60-те и 70-те години. Очаквало се е, че когато Васкес заеме властта ще преследва радикална линия на политика, но историята отново измества идеологията. Въпреки че Васкес възстановява връзките на Уругвай с Куба и преди и сега се надсмива над неолиберализма и Буш, той също така води преговори за споразумение относно инвестиции и протекция от САЩ, като изпраща своя финансов министър във Вашингтон да проучи възможността за подписване на споразумение за свободна търговия и се противопоставя на „антиглобализацията и политическия провал“. Той отказва да присъства на встъпването в длъжност на президента Моралес в Боливия и заплашва с налагане на вето върху закона за легализиране на абортите ако той достигне неговото бюро. Страна с 3,5 млн. С население с най-нисък процент на бедните и най-малък процент на социално неравенство в Латинска Америка, Уругвай не бива да съсипва досегашните си успехи, както обяснява професор Марк Ро.⁵⁴

Бразилия е различен пример, но не и антипод. Дори преди стъпването си в длъжност през 2003 г.; президентът Лула прави индикации относно макроикономическата политика, която ще провежда, като тя ще следва тази на неговите предшественици и се съгласява с фискалните и валутни цели, които са споразумени с МВФ. Той постига много впечатляващи резултати относно икономическата стабилност (Бразилия продължава да произвежда твърд фискален излишък всяка година), но растежа на БВП е разочароващ, като вземат предвид заетите работни нива и социалните индикатори. Лула се опитва да компенсират това с макроикономическа ортодоксалност като създава социални инициативи („Нула глад“ и поземлената реформа). Едно от най-важните му постижения може би ще е приобщаването към Bolsa Família („Семейна кошница“) инициатива, която е директно иззета от програмата на мексиканските президенти Ернесто Седильо и Висенте Фокс за намаляване на бедността.

Външната политика на Бразилия е като всяка друга външна политика на страните в Латинска Америка, има своите падения и възходи относно връзките ѝ със САЩ, включващи търговия, реформи на ООН, както и това как да води политика с Боливия, Колумбия, Куба и

⁵⁴ Roe Mark, „Chaos and Evolution in Law and Economics“, Harvard Law Review, Vol.109 (2006)

Венецуела. Но според професор Марк Ро, най-добрият образ, който може да се създаде, за да се изяснят отношенията между САЩ и Бразилия е сцената, която се разиграва в Бразилия миналия ноември, когато Лула посреща Буш в своя дом, докато на улицата демонстранти от партията на Лула горят портрета на американския президент.

Работническата партия, която Лула основава през 1980 г. след дълга стачка на работниците от металургията в индустриалните предградия на Сао Пауло, го последват по пътя му към социалната демокрация. Много от изявените радикални кадри в партията или поне тези с голяма радикална биография (като Хосе Херонилио и Хосе Дирсо) стават модерните реформистки лидери, въпреки тяхното минало и емоционалната преданост, която изпитват към Куба. (когато Лула посещава Хавана през 2004 г., Кастро иска да направи митинг на Площада на революцията, вместо това получава 24 часова визита от бразилския президент без почти никаква публична реч).

Пак според Марк Ро, Лула и неговите другари са емблематични за трансформирането на старото, радикално ляво. Все още трансформацията не е завършена изцяло, корупцията, която разтърсва бразилското правителство има нещо общо с пренебрегването на демократичните практики, отколкото с частен интерес към забогатяване. Все още, посоката по която се движат Лула и неговите сподвижници остава ясна.

Така, следвайки заключенията на професор Ро, бихме могли да споменем също, че общо взето преобразуването на радикалното ляво е добре за Латинска Америка, защото предлага това, което е необходимо за успешното управление на региона, имайки предвид регионалното неравенство, бедност, все още слаби демократични традиции и незавършеното изграждане на нацията. Ако Чили е някакъв пример, това „ляво“ е пътя извън бедността, извън авторитарното управление и неравенството. Това „ляво“ също е способно и благоразумната алтернатива на другото „ляво“ – това, което говори силно, но се грижи много малко за социалните класи.

Политическите лидери на завърналото се популистко минало

Левите лидери, които произлизат от популисткото, националистично минало с няколко идеологически подкрепи – Чавес с подкрепата на военните, Киршнер със своите перонистки корени, Моралес със своята агресивна агитация и пропаганда сред производителите на кока, Лопес Обрадор с произхода му – се доказва като много по-малко отговорен към модерните течения. За тях риториката е много по-важна от същността и фактът, че властта е по-важна, от колкото тяхното безотговорно упражняване на тази власт. Отчаяността на бедните поддръжници е средство, а не постижение и нападайки САЩ, тези страни предизвикват интерес в останалия свят.

В „Шансовете на демокрацията в Латинска Америка“ Елеонора Пенчева пише:

„Разликата е очевидна: Чавес не е Кастро, той е Перон с петрол. Моралес не е последователния Че: той е безотговорен популист. Лопес Обрадор не е нито Лула, нито Чавес той идва направо от PRI на Луис Ечеверия, мексикански президент от 1970 до 1976 г., от който научава как да бъде безскрупулен, авторитарен популист. Киршнер е истински перонист и е горд от този факт. За повечето от тези лидери, икономическите наставления на САЩ не са наложителни, а досадни ограничения. За тях е по-наложително поддържането на популярността им, независимо колко битки трябва да предприемат към САЩ и поемането на контрол върху източниците на държавните приходи, включващи петрол, газ и прекратяване плащанията по външния дълг.”⁵⁵

Киршнер в Аржентина е още един класически случай. Бивш губернатор на малка провинция на край света, той е избран за президент по време на голяма икономическа криза и успява да изведе страната си от нея сравнително ефективно. Киршнер също така подновява преговорите за външния дълг на Аржентина доста умело, та дори и твърде смело. Той достига по-далеч от своите предшественици като установява миналите недоволства, като отдава почит на загиналите в т.нар. ”мръсна война”, която водят армията и перонистите през 70-те години. Той става любимец на хората с леви убеждения като одобрението му сред народа, за сега, е над 70%.

⁵⁵ Е. Пенчева ”Шансовете на демокрацията в Латинска Америка”, София, ИК ”Интелект-А”, 1997

Но въпреки че е подкрепян от лявото крило, в същината си Киршнер е заклет перонист, много повече заинтересуван да смаже кредиторите си и МВФ, отколкото да създава социална политика; да се бори срещу споразумението за свободна търговия на Америките (ФТАА), отколкото да засили работата на MERCOSUR, да облагодетелства Моралес, Кастро и Чавес, отколкото да намали цената на газ от Боливия. По същото време ще е загрижен за броя на хората в Аржентина, които живеят под прага на бедността и ще бъде толкова приятелски настроен към Чавес, колкото може да бъде.

Чавес прави почти същото във Венецуела. Той води битка срещу ФТАА, прави живота изключително мизерен на чуждите и най-вече на американски компании във Венецуела, подкрепя по един или друг начин левите партии и лидери в много съседски страни, основава стратегически алианс с Хавана, което включва присъствието на почти 20 000 кубински учители, доктори и други кадри във Венецуела. Проявява интерес към Иран и Аржентина по въпроси свързани с ядрената технология. Преди всичко неговото желание е да раздели полукълбото на два лагера: единият за Чавес, а другият за САЩ.

Но според професор Питър Хейким и неговата лекция „Is Washington Loosing Latin America?“, изнесена пред правния факултет в Харвард на 4 март 2006 г., в същото време Чавес прекалява със своите правомощия. Бедността във Венецуела и индексите на човешкото развитие се влошават от 1999 г. насам, когато Чавес става президент. Едно просто сравнение с Мексико, което не се е променило през последните години, показва колко далеч за Мексико остава Венецуела.

Професор Питър Хейким дава следните данни в своята лекция:

„През последните 7 години икономическия растеж на Мексико е 17,5%, докато във Венецуела няма икономически растеж, а само програми за социално подпомагане. От 1997 до 2003 г. БВП на Мексико нараства с 9,5%, докато на Венецуела намалява със 45%. От 1998 до 2005 г., песото в Мексико губи 16% от своята стойност, докато стойността на венецуелския боливар пада с 292%. Между 1998 и 2004 г. мексиканските семейства живеещи в изключителна бедност намаляват до 49%, докато броя на венецуелските домакинства живеещи в изключителна бедност се покачва с 4,5%. През 2005 г. инфлацията в Мексико е оценена на 3,5% най-ниската от години, докато инфлацията във Венецуела е 16%.“⁵⁶

Също така професор Хейким казва, че въпреки че Чавес прави много малко за бедните в своята страна (средите сред които има най-голяма популярност) той прави много повече за други страни: дава петрол на Куба и други държави от Карибите, купува дълга на Аржентина, твърди се че финансира политически кампании в Боливия и Перу и може би в Мексико. Също така често влиза в битки с Фокс и Буш и купува оръжия от Испания и Русия. Това показва колко близо е управлението на Чавес до традиционния популизъм и колко отдалечено е от модерното ляво.

Следвайки описаното, Питър Хейким логично заключава, че левите популистски лидери, които все още изчакват своето време до идването на власт ще предложат същото управление. Те ще последват стъпките на Чавес и Киршнер, защото имат същите корени и споделят същите убеждения. Те всички разбира се ще бъдат ограничени в действията си поради националната им реалност – бедни страни в Южна Америка и липсата на установена политическа партия, с която да се работи.

Моралес (в Боливия) и Умала (в Перу) заявяват, че възнамеряват да ренационализират природните ресурси в страните си (газ, петрол, мед, вода) или да преговарят относно условията, при които чуждите компании се сдобиват с тях. Лопес започва с това, че не би позволил частни инвестиции в PEMEX, държавната компания за петрол в Мексико, или националната електрическа компания. Моралес чрез своя местен произход печели голяма част от одобрението на населението, на което той обещава много, а им дава много малко. Моралес и Умала получават най-накрая подкрепата на Чавес и първата визита на Моралес е до Хавана, а втората до Каракас. Умала е пенсиониран генерал лейтенант в армията на Перу и признава, че е поддръжник на венецуелския президент. Също както Чавес, той започва своята кариера с неуспешен опит за преврат срещу Алберто Фухимори през 2000 г.

Вимайки под специално внимание теориите за депокрацията и конституционализма, описани в първата част от настоящата работа, и посоченото от Хейким, стигаме до заключението, че като цяло това, което може да се окаже най-разрушително в Латинска

⁵⁶ Peter Hakim “Is Washington Loosing Latin America?” - Foreign Relations Inc., 2004

Америка е, че популисткото ляво пространство обича повече властта, отколкото демокрацията и ще се бори за нея независимо на каква цена.

Това е неуважително не само към демокрацията, мислена като нормите и процесите описани от Дал, но и към правото на закона, което както вече анализирахме е праволинейно. Използвайки демократичните способности, някои лидери често се опитват да концентрират тяхната власт чрез новите конституции, да поемат контрол върху медиите и законодателството и съдебните клонове на управлението и да увековечат своето управление като използват електорални реформи, непотизъм и прекратяване на конституционните гаранции.

В заключение, популисткото ляво е разглеждано от споменатите автори като бедствие за Латинска Америка и няма причина да смятаме, че ще престане да бъде такава и за в бъдеще. В миналото то води до инфлация, по-голяма бедност и неравенство както и конфронтация с Вашингтон. Също така заплашва да върне страните към предишното им равнище и да отхвърли достиженията на изминалите години: установяването на демократичното право и уважение към човешките права.

Разграничаването на двете леви течения, описани дотук, е най-добрата основа за разбиране на международната политика от Вашингтон, Брюксел, Мексико или другаде.

Накрая, професор Питър Хейким казва в споменатата си лекция:

„Няма какво толкова значимо да се направи от страна на Вашингтон или всяко друго правителство, за да се промени курса на събитията случващи се в Латинска Америка. Администрацията на Буш може да направи някакви промени като изпълни обещанията си относно решаването на някои проблеми, които са надвиснали заплашително над региона (като имиграцията и търговията), като подкрепя без да се бърка в електоралния процес. В Южна Америка, където има силно европейско присъствие, страни като Франция и Испания могат да помогнат като посочат определени политики и поведения, които водят до определени последици.

Но има и един по-дързък курс, по скоро държавническо достигане, което ще насърчи „правилно ляво“ вместо да се работи за разрушаването на устоите на всяко активизиране на лявото. Стратегията е да се активизира и подкрепи самостоятелно „правилно ляво“, когато е на власт, като подписвайки споразумение с Чили за свободна търговия, взимайки предвид Бразилия като сериозен партньор, ангажирайки правителствата на тези две нации по въпроси свързани с трети страни (такива като Колумбия, Куба и Венецуела), и помагайки на техните лидери и интелектуалци. „Правилно ляво“ трябва да е способно да покаже не само, че няма да има никакви загуби, но също така, че ще е способно да донесе конкретни успехи в тези страни.

Международната общност трябва също да изясни какво очаква от „грешно ляво“, показвайки че съществуването му и неговите намерения не са само морално неприемливи, но също така прагматически неефективни. На първо място трябва да се подчертае, че латиноамерикански правителства трябва убедително да останат верни на своите обещания като тези за спазване на човешките права и демокрация. През последните години в региона се изграждат основите на човешките права и демокрацията, и всяко отмятане от тях по каквато и да е била причина и цел, ще навлече порицание от страна на международната общност.

Второ, което трябва да се подчертае, е че всички правителства трябва да са съгласни с многостранните усилия за изграждане на нов международен официален ред: опазване на околната среда, равни човешки права, международно криминално законодателство (въпреки че САЩ продължава да отхвърля Международния криминален съд и оказва натиска върху няколко латиноамерикански правителства да направят същото), ограничаване разпространението на ядрени оръжия, Световна търговска организация – правила и норми, регионални споразумения, и борбата срещу корупцията, трафика на наркотици и тероризъм. Европа и САЩ имат огромно влияние в някои от тези страни. Те трябва да го използват.”⁵⁷

⁵⁷ Peter Hakim “Is Washington Loosing Latin America?” - Foreign Relations Inc., 2004

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата работа изследва нагледно следният въпрос: защо конституционализма в Латинска Америка поема по-различен път от този в САЩ.

Изграждането на латиноамериканските демокрации е белязано от нестабилност, несигурност и корупция. Политиката губи водещата си роля защото има нови процеси за управление. Политическите партии навлизат в други области, уж с цел стабилизация. Например, пазарът в края на века става не само икономически, но и политически въпрос. Самата политика обаче не си поставя вече далечни цели, както в близкото минало. Тя трябва да решава проблемите на деня, да бъде гъвкава и приспособима към бързо сменящите се политически субекти.

Както казва Елеонора Пенчева, властта постепенно се персонифицира, а лидерите не могат да изградят образ, който да съответства на желанията на масите. Програмите за развитие стават неизпълними, защото се намесват външни фактори: Външния дълг, Световната банка, Международния Валутен Фонд.

Разочарованието на масите от неизпълнените предизборни обещания се пренасят върху лидерите. Самите политици бързат да изградят светкавичен личен успех на поста, който заемат и постепенно се заразяват с корупция и безотговорност. Болшинството от тях губят ореола си на общественици. „Обществено“ не се цени и не се защитава. Равнодушието замества традиционното влечение към държавността, защото държавата няма авторитет. Личната безопасност, най-главния въпрос в преходните периоди към демокрацията става по-важен, а партиите са безсилни да го решат. Гражданинът избира индивидуализма като способ да решава проблемите си и отново стига до насилието.

Краят на Студената война слага край на дебатите „социализъм – капитализъм“ в полза на свободния пазар. Идеализацията на западния модел обаче изглеждаща вероятна в края на 80-те години, се проваля в Латинска Америка в края на 90-те. Всички теории на XX век доказват несъстоятелността си. Налице е криза на идеите.

Неолибералната идеология се оказва идеология на миналото, а не на бъдещето. Дори демократичните институти не успяват да се консолидират в условията на либерализъм. Развитието на Латинска Америка показва, че социалният прогрес не се постига само с модернизация.

Настоящата работа разглежда проблемите, промените и предизвикателствата, които стоят пред Латинска Америка, нейните отношения със САЩ след 80-те години на XX век, като изследва няколко отправни точки:

Пътя на конституционализма в САЩ и различния път по който тръгва конституционализма в Латинска Америка; промяната в политиката на САЩ спрямо Латинска Америка преди и след 11 септември 2001 год.; новите политически лидери в латиноамериканските страни и политиката им спрямо САЩ.

Различният опит и последвалите ги конституционни съдби на Латинска Америка и САЩ показва, че конституция, която е политическа конструирана чрез договор с елита, без подкрепата на гражданите не може да издържи на теста на времето, докато една конституция с достатъчно дълбоки социални корени може да успее.

Отговорът на въпроса, върху който се основава първата част от тази разработка следователно е: това което определя политическия изход към диктатура или демокрация е социалното конструиране на конституцията.

Втората част на настоящата разработка, анализира твърдението, че днес отношенията между САЩ и Латинска Америка са в най-ниската си точка от времето на края на Студената война. Много изследователи през 80-те години на XX век се надяват, че Латинска Америка ще поеме по пътя на демокрацията и пазарната икономика като се асоциира с политиката на Вашингтон, която е насочена към мерки за сигурност, което от своя страна ще доведе до по близко сътрудничество между САЩ и Латинска Америка. Всъщност, за кратко време, Латинска Америка изглежда, че поема в тази посока.

След 11 септември, обаче, Вашингтон губи всякакъв интерес спрямо Латинска Америка. От тогава насам вниманието на САЩ към този регион е спорадично и тясно свързано с определени проблеми или спешни ситуации. В целия регион подкрепата към политиката на Вашингтон е понижена. САЩ не е единствения виновник за това положение.

Латиноамериканските лидери също се представят доста лошо. Вашингтон се хвали, че Латинска Америка е витрина на демокрацията. Демократичната политика е все още норма в региона: само Куба е под авторитарен режим.

Но през последното десетилетие, почти десетина избрани президента са подавали оставка поради улични протести или заради яростта на тълпата. Въпреки изборите и плебесцитите, Венецуела трудно може да бъде определена като демокрация от типа на Дал. Същото се отнася и за Хаити, която все повече заприличва на слаба държава. В Боливия и Еквадор, политическите фракции са подсилени от дълбоки социално етнически и регионални разделения. В Никарагуа, алианса между корумпираните законодатели в лявото и дясно пространство, така парализира парламента, че бившия марксистки революционер и лидер на Сандинисткия фронт за национално освобождение Даниел Ортега печели президентските избори.

Много по сериозно от неразположението на Латинска Америка към САЩ се оказва появата на президента на Венецуела, Уго Чавес като дразнещ и потенциално опасен противник. Под управлението на Чавес, Венецуела развива тесни връзки с Куба и сега щедро субсидира икономиката на острова. Някои във Вашингтон смятат, че тази подкрепа може да усложни смяната на Кастро от поста му, като помогне репресивния режим да се задържи на власт. Въпреки че намесата на Чавес остава неясна, официалните власти са притеснени от факта, че той провокира нестабилност в някои от най-бързо променящите се държави в региона, включващи Боливия, Еквадор и Никарагуа. Неговите сътруднически връзки с колумбийското ляво партизанско движение и убежището, което им е предоставено във Венецуела, също плаши властите в САЩ.

Също така, стигнахме до заключението, че въпреки че връзките с Латинска Америка са в най-ниската си точка и няма перспектива в скоро време за подобряването им, САЩ и Латинска Америка споделят много ценности и все още си съдействат по много въпроси. Някои двустранни отношения са забележително силни. Вашингтон поддържа необикновено продуктивни отношения с Колумбия през последните десетина години. Помощните програми на САЩ отначало дават тласък за разрешаване на вътрешни проблеми породени от повишаването на трафика на дрога, което помага на Колумбия да се чувства по-сигурна и засилва авторитета у правителството. Въпреки че повечето правителства в Латинска Америка не са съгласни и доволни от политиката на САЩ в региона, те искат да засилят връзките си с Вашингтон.

По-голямата част от света забелязва съживяването на лявото крило в Латинска Америка и гледа на това с притеснение и по-често с малка истерия. Но като разберем причините за този завой в ляво ние разпознаваме, че няма само една Латинска Америка, която е предпочела лявото пространство: те са две.

Едната е модерна, отворена, реформистка и интернационална и произлиза, парадоксално, от твърдото консервативно ляво в миналото. Другата, родена от традиционния латиноамерикански популизъм е националистична, остра и затворена. Първата се е поучила от грешките в миналото си, втората не се променила.

Накрая, може да се подчертае заключението, че не трябва да се приема разделението на полукълбото на два лагера – за САЩ и срещу САЩ – защото при един такъв конфликт и двете Америки биха загубили. Такова разделение се получава с Куба през 60-те години и Централна Америка през 80-те години. Сега, след края на Студената война, такова твърдение не бива да се повтаря на академично ниво.

Затова вместо да репродуцираме в настоящия текст спора дали трябва да се приветства или оплаква идването на „лявото“ на власт в Латинска Америка, анализираме разделението му на „разумно“ ляво и „безотговорно“ такова.

Така стигаме до извода, че проектите за континентална и субрегионална интеграция разделят страните от Латинска Америка на две групи: тези, които успяват да координират своята дейност, за да увеличават възможностите си за преговори, и онези, които се опитват да работят директно с Вашингтон.

За разлика от това, обаче, произходът на новите „ляво-ориентирани“ правителства в повечето страни от Латинска Америка, произлизат от странното участие на политическата наука в региона: добрият стар популизъм.

За горепосоченото, главна причина се явява и ролята на личността и политическите лидери, която анализираме подробно в последните страници, включително и с конкретни примери, които са разгледани подробно. В заключение - популизъмът е почти навсякъде представен в Латинска Америка.

Изводът, който настоящата работа изследва е как „управлението на законите, а не на личностите” може да се появи в Латинска Америка. Демокрациите са консолидирани само когато станат „единственото правило на играта”, а провеждането на диктатурите става невъзможно. Това което е нужно е промяна в отношението, така че гражданите и елитите да могат да бъдат свързани с правилата на политическата игра.

Развитието на Латинска Америка е най-яркото свидетелство за глобализацията на общественото развитие. Това означава, че цялата цивилизация трябва да се развива едновременно и сравнително еднакво. Транс-национализацията, технологиите, икономическите и социални изменения в обществото водят към уеднаквяване на ценностите. Критериите за нормален, човешки живот се изравняват за хората живеещи и в най-отдалечените краища на Земята. Това, което ги различава, са духовните стойности. Осъзнаването на моралната цел е еволюцията на цивилизацията и стремежът към нейната реализация е обща цел на човечеството. -

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Дал Робърт „За демокрацията” - София, ИК „Обсидиан”, 1999 г.
2. Джонсън Пол „История на Американския народ” - София, ИК “Рива”, 2002
3. Николов Стефан „Латинска Америка: между щика и урната” - София, ИК „Партиздат”, 1985
4. Пенчева Елеонора „Шансовете на демокрацията в Латинска Америка (XIX – XX век) - София, ИК „Интелект-А”, 1997 г.
5. Розенсон Никол и Шнайдер Берtrand „Латинска Америка: противоречия и надежди” - София, Университетско издателство “Стопанство”, 1995
6. Торквил Алексис „Демокрацията в Америка” - (1835) Harvey C. Mansfield & Delba Winthrop eds. & trans. of Chi. Press, 2000
7. Фукуяма Франсис „Строежът на държавата: Управление и световен ред през XXI век” - София, ИК „Обсидан”, 2004 г.
8. Хънтингтън Самюъл „Кои сме ние?” - София, ИК „Обсидиан”, 2005 г.
9. Шевалие Франсоа „История на Латинска Америка от обявяване на независимостта до наши дни” със сътрудничеството на Ив Сен-Жур, ИК „Кама” 2002 г.
10. Ackerman Bruce „We the People: Foundations” - The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1991
11. Ackerman Bruce „We the People: Transformations”- The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1998
12. Burkholder Mark A. & Johnson Lyman L. „Colonial Latin America”- Oxford University Press (3d ed.) 1998
13. Cardoso F. H. & Faletto E. „Democracy and development in Latin America”, Fondo de Cultura Economica, Mexico, 1994
14. Castañeda Jorge G. “Latin America’s Left Turn” - Foreign Relations, Inc., 2004

15. Da Matta Roberto „Carnivals Rogues and Heroes: An Interpretation of the Brazilian Dilemma” - The University of Notre Dame Press Vol.187 No.88, 1991
16. De Sotto Hernando „The Other Path: The Invisible Revolution in the Third World - June Abbott Trans.,1989
17. Ellner Steve “Globalization, Macroeconomical Policies and Latin American Democracies” - Foreign Relations Inc., 2004
18. Finn John „The Civic Constitution Some Preliminaries in Constitutional Politics” - Sotirios Barber & Robert George eds., 2001
19. Finn John „Essays on Constitution Making, Maintenance and Change” - Sotirios Barber & Robert George eds., 2001
20. Griffin Stephen „Constitutionalism in the United States: From Theory to Politics in Responding to Imperfection- Sanford Levinspued, 1995
21. Griffin Stephen „Theory and Practice of Constitutional Amendment” - Sanford Levinspued, 1995
22. Hakim Peter “Is Washington Loosing Latin America?” - Foreign Relations Inc., 2004
23. Halperin Donghi Tulio „The Aftermath of revolution in Latin America” - Joseph Tulchin, ed., Josephine de Bunsen trans, 1973
24. Hartz Luis „The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought Since the Revolution” - Second Harvest edition, 1991
25. Karst Keneth L. & Rosenn Keith S. „Law and Development in Latin America: A case book” - The Journal of Economic Hitory, Vol. 37 No 2, 1977
26. Kay Richard „American Constitutionalism, in Constitutionalism: Philosophical Foundations 16” - L. Alexander ed., 1998
27. Keneth L. Karst & Keith S.Rosenn ”Law and Development in Latin America: A case book” - Law & Society 60, 1976
28. Kingstone Peter “The limits of democratization and development in Latin America” – Latin American Research Reviw Vol.41, No.1, 2006
29. Leogrande William “From red menace to radical populism: U.S. insecurity in Latin America” - Foreign Relations Inc., 2004
30. Llewellyn Karl „The Constitution as an Institution” - Irvington Publishers Colum, 1993
31. Lowenthal Abraham F. “Rediscovering Latin America” - Foreign Relations Inc., 2004
32. Miller Jonathan „The Authority of a Foreign Talisman: A Study of U.S.Constitutional Practice as Authority in Nineteenth Century and the Argentine Elite’s Leap of Faith” - The American Journal of Comparative Law, Am.U.L., 1997
33. North Douglass & Weingast Barry „Constitutions and Commitment: The Evolution of Institutions Governing Public Coice” - Paul Drake & Mathew McCubbins eds., 1998
34. North Douglass & Weingast Barry „In the Origins of Liberty: Political and Economic Liberalization in the Modern World” - Paul Drake & Mathew McCubbins eds., 1998
35. O’Donnell Guillermo „The Delegative Democracy” - Fondo de Cultura Economica, Mexico, 1994
36. Roe Mark „Chaos and Evolution in Law and Economics” - Harvard Law Review, Vol.109, 2006
37. Rosenn Keith „The success of constitutionalism in the United States and its failure in Latin America: An explanation” - Inter-American Law Review 22, 1990
38. Scheppele Kim Lane „Constitutional Ethography: An Introduction” - Law & Society 38, 2004
39. Schor Miguel „Constitutionalism through the looking glass of Latin America” - лекция проведена на конференция на правното общество в Лас Вегас през 1995 г.
40. Schor Miguel „Thinking of Law in Latin America” - лекция изнесена пред правния факултет в Харвард на 4 март 2005 г.
41. Siegal Reva B. „The jurisgenerative role of social movements in United States Constitutional Law” - Law & Society 38, 2004
42. Thome Joseph „Heading South but looking North” - Wisconsn Law Review, 691-712 (No.3, fall), 2000
43. Thome Joseph „Globalization and Law Reform in Latin America” - Wisconsn Law Review, 691-712 (No.3, fall), 2000
44. Veliz Claudio „The Centralist Tradition of Latin America” - The Americas, Vo37 No.3 (January), 1980(
45. Wood Gordon „The Radicalism of the American Revolutions” - Originally published: N.Y.A.A. Knopf, 1992
46. <http://btv.bg/news/?magic=all&story=49274>
47. <http://dwelle.de/bulgarian/nachrichten/2.180965.2.html>
48. <http://islandia.law.yale.edu/sela/SELA%202004/SiegalPaperEnglishSELA2004.pdf>.
49. <http://www.ensayistas.org/antologia/XIXA/bolivar/bolivar2.htm>
50. http://www.novazora.net/2006/issue04/story_10.html
51. <https://www.netinfo.bg/?tid=40&oid=970827>
52. https://www.rfi.bg/prog/today/show.shtml?type=show&program=today&news_NUM=4293&indexa=no
53. В-к „Капитал”, 11-17 ноември 2006 г., брой 45, година XIV, стр 5
54. В-к „Монд Дипломатик”, май 2007 г., брой 31, година IV, стр 5